

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav filozofie a religionistiky

Bakalářská práce

Tomáš Studenovský

Religionistika

**Vliv socioekonomických podmínek na formování popularity Santa
Muerte v Mexiku**

**Influence of Socioeconomic Conditions on Formation of Popularity of
Santa Muerte in Mexico**

Čestné prohlášení

Tímto prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně. Všechny zde použité prameny a literaturu byly řádně odcitovány. A dále, že tato práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia, nebo k získání jiného, či stejného titulu.

V Táboře dne 12.8. 2024

Tomáš Studenovský

Abstrakt

V této práci se zaměřím na to, jak sociální situace a prostředí v Mexiku formují vernakulární náboženství Santa Muerte neboli Svaté Smrti. S přihlédnutím k historickému kontextu vzniku tohoto náboženství, prostředí drogových kartelů, přes jeho vývoj a proměnu do současné podoby se pokusím vykreslit, jak v sobě Santa Muerte odráží náboženské potřeby některých částí současné společnosti v Mexiku. Tato práce čerpá jak z teoretických pramenů k vernakulárnímu náboženství a společenské situace v Mexiku, tak rovněž z antropologických průzkumů obsahujících výpovědi samotných věřících.

Klíčová slova

Santa Muerte, sociální podmínky, ekonomické podmínky, popularita, Mexiko, vernakulární náboženství, drogové kartely,

Abstract

In this bachelor thesis I will focus on how social situation and environment in Mexico shapes the vernacular religion of Santa Muerte, or Holy Death. Considering the historical context of its origin, the environment of drug cartels, through its development and transformation into its current form. I will try to depict how Santa Muerte reflects the religious needs of some parts of contemporary society in Mexico. This thesis draws both from theoretical sources on vernacular religion and the social situation in Mexico, as well as from anthropological surveys containing the statements of the believers themselves.

Key words

Santa Muerte, social conditions, economic conditions, popularity, Mexico, vernacular religion, drug cartels,

Obsah

Úvod.....	5
Santa Muerte	6
Vernakulární náboženství.....	8
Historický kontext.....	9
Současná socioekonomická situace v Mexiku	10
Náboženská situace	10
Ekonomická situace	11
Kriminalita a organizovaný zločin	11
Formování popularity.....	13
Náboženské prostředí, jako zdroj popularity	14
Interpretace: Socioekonomické prostředí.....	16
Drogové prostředí a vězení	18
Komunita.....	19
Zdraví.....	20
Mexická identita.....	21
Média	22
Závěr	24
Možný budoucí vývoj	27
Bibliografie	29

Úvod

Santa Muerte je nejspíše jedno z nejpozoruhodnějších současných vernakulárních náboženství přinejmenším tedy v oblasti Střední Ameriky. A to z několika důvodů, těmi hlavními dvěma je zaprvé rozsah tohoto náboženství a zadruhé jeho rychlost šíření. V Mexiku patří mezi nejsilnější a nejrychleji rostoucí náboženství. Přirozeně je však obtížné s definitivní jistotou říci, zda se jedná skutečně o to nejsilnější a největší, jelikož je v Mexiku celá řada dalších vernakulárních náboženství, nicméně pokud by se mělo skutečně v tomto smyslu uvažovat o nějakém kandidátovi na vítěze Santa Muerte by byla jednoznačně mezi favority.

Existují ovšem i názory, které Santa Muerte považují za zcela nejrychleji rostoucí vernakulární náboženství na Západě, tento názor zastává například religionista Andrew Chesnut, jeden z předních odborníků zabývajících se Santa Muerte.¹ Nezanedbatelný vliv na tento růst mají socioekonomické faktory, jimž se v této práci budu věnovat. Soustředit se budu na několik vybraných, jako jsou například příslušnost k sociální vrstvě, ekonomická situace, silný a dominantní konzervativní katolicismus a také otázka národní příslušnosti stupňující se až k nacionalistickým tendencím.

V úvodní části práce nastíním, co se skrývá za jménem Santa Muerte a pokusím se uvést určité základní body jejího historického vývoje. Jedná se o pojem dominantně spojený se státem Mexiko, a zvláště s oblastí Mezoameriky, z tohoto důvodu nemusí být jeho význam zcela intuitivní a jasný. Abychom však mohli rozebrat vliv jednotlivých socioekonomických faktorů na Santa Muerte, je nejprve třeba si na úvod uvést i určitou základní charakteristiku a teorii vernakulárního náboženství, jež budou následně klíčová pro mé závěry v této práci.

Otázkou, jež si tato práce klade je, jaký mají vliv socioekonomické podmínky v Mexiku na formování popularity Santa Muerte v Mexiku a vychází přitom z teze, že vernakulární náboženství, a tedy i Santa Muerte je formováno sociálním prostředím věřících. K tomu, jaký přesný je tento vztah si rozeberme v kapitole přímo věnované vernakulárnímu náboženství.

Klíčovým a výchozím bodem se pro mou práci ukázalo být video s rozhovory s věřícími, jelikož to jako skutečně primární pramen poskytovalo jejich vlastní autentické výpovědi o jejich situaci. Hovořili zde o tom, co jim Santa Muerte přináší a proč je pro ně důležitá, a to byly nedocenitelné informace, které se ve většině prací jiných badatelů neukazují a neakcentují. Valná většina všech socioekonomických faktorů, které v tomto videu zazněly, byly v této práci nějak zohledněny a rozebrány.

V jednotlivých podkapitolách Současné socioekonomické situace v Mexiku, si podrobněji přiblížíme současnou náboženskou, ekonomickou a sociální situaci v Mexiku, abychom ji následně mohli porovnat, či konfrontovat s výpověďmi věřících a na základě této konfrontace se pokusit vyvodit odpovědi na vědeckou otázku této práce.

Vedle výpovědí věřících se tato práce opírá ještě o dva další primární zdroje. Prvním je text obsahující názory a náhled katolického biskupa na Santa Muerte, který pro nás prostředkuje náhled katolické církve. Tento náhled rovněž použijeme pro konfrontaci s výpověďmi věřících a zároveň k tomu, abychom dokreslili náboženské prostředí, v němž se Santa Muerte vyvíjí.

---

¹ Andrew Chesnut patří k nejpřednějším odborníkům na Santa Muerte. Byl mezi prvními, kdo se jí akademicky zabývali. Andrew, R Chesnut, „Mexican Folk Saint Santa Muerte – The Fastest Growing New Religious Movement In The West“, *The Global Catholic Review*, [online], 2019, Dostupné z: <https://www.patheos.com/blogs/theglobalcatholicreview/2019/10/mexican-folk-saint-santa-muerte-the-fastest-growing-new-religious-movement-in-the-west/> [cit. 2024-07-26].

Poslední primární zdroj je epizoda ze seriálu, v němž Santa Muerte hraje ústřední roli. A který využije k dokreslení situace toho, jak média zobrazují Santa Muerte, tím přispívají k jejímu šíření, ale zároveň její obraz velmi výrazně zkreslují a deformují.

Mimo těchto primárních pramenů v této práci čerpám i z řady sekundárních pramenů a elektronických zdrojů, jednak k hlubšímu obeznámení se Santa Muerte a také k shrnutí socioekonomické situace v Mexiku. Data k socioekonomické situaci jsem čerpal výhradně z elektronických zdrojů. S ohledem na jejich aktuálnost, ale zároveň možnost porovnání napříč časem.

Ze sekundárních pramenů jsou pro tuto práci klíčové především dvě monografie věnované Santa Muerte. Jedna od religionisty Andrewa Chesnuta a druhá editovaná antropologem Wilem G. Panstersem, které zachycují Santa Muerte v mnohem širší perspektivě a jsou tak ideální pro využití k obecnému shrnutí o ní a následně i pro další účely.

Santa Muerte je v současné době věnována široká řada prací, a proto jsem se při výběru sekundárních zdrojů řídil tím, kolik toho mohou vypovědět o socioekonomických faktorech, jež nás zajímají.

V hlavní části práce se zaměřím na následující formování popularity a na vybrané faktory: konzervativní katolicismus, příslušnost k sociální skupině, ekonomický vliv, drogy a kriminalita, komunita, zdraví ve společnosti, mexické národní cítění a média. Důvod, proč jsem se rozhodl právě pro tyto faktory je ten, že se odkazy k nim objevují ve výpovědích věřících obsažených v primárních zdrojích.

V závěru se kromě shrnutí našich poznatků taktéž krátce podíváme na otázku, jaký budoucí vývoj může Santa Muerte čekat vzhledem k její současné situaci v Mexiku a rostoucí popularitě. Jedná se o pádnou otázku vzhledem k našemu předpokladu, že Santa Muerte je ovlivňována socioekonomickou situací, která není stálá a tím pádem by nemusela být stálá ani její současná popularity a rozsah.

Důvodem, proč jsem se rozhodl tuto práci zaměřit na Santa Muerte je můj dlouhodobý zájem o ni. K mému seznámení s ní došlo prostřednictvím médií a obrázků, který jsem jejich prostřednictvím o ní získal byl pro mne dlouhou dobu výchozí. Více o způsob, jakým jsem se s ní seznámil zde v úvodu do podrobností už rozebírat nebudu, jelikož je to součástí podkapitoly Média a plní zde podpůrnou složku mé argumentace o zkreslování Santa Muerte v médiích. Čím více jsem se o ní dozvěděl, tím více jsem si všiml úzkého spojení mezi Santa Muerte, jejími následovníky a jejich sociálními potřebami. Proto jsem se rozhodl pokusit se toto téma analyzovat hlouběji v této práci.

Santa Muerte

Santa Muerte neboli v češtině „Svatá Smrt“ je personifikovaná smrt, nebo anděl smrti v mexickém lidovém náboženství. Zobrazována je jako ženská kosterní figura zahalená v hávu a třímající kosu. Její ikonografie a háv se mohou lišit, byť jsou zde určité prvky, které v určitých obměnách zůstávají stejné. Její háv mohou představovat svatební šaty, nebo háv Panny Marie, či jiné atributy s rozličnými významy a symbolikou. Počet jejích stoupců není přesně známý, odhady k roku 2019 hovořily o dvanácti milionech, ale tento počet velmi pravděpodobně od této doby narostl. Největší skupina věřících je v Mexiku, tvoří okolo sedmdesáti procent. Za ním následuje USA se Střední Amerikou s dvaceti pěti procenty a zbytek spadá na Jižní Ameriku. Největší zastoupení má ve státech USA, které přímo sousedí s Mexikem. Existují však náznaky, že se Santa Muerte pomalu objevuje v Evropě, a i v jiných částech světa. Je jí přikládáno velké množství zázraků a odpovědí na

modlitby a nabyla tak na síle, že konkuruje i oficiálně uznávaným kultům, jako je například ten Panny Marie Guadalupské.²

Apelativa, která někteří věřící pro Santu Muerte používají jsou různá a nabývají významu podle kontextu. Například „La Niña Blanca“ (Bílá Dívka), „Mi Reina“ (Má královna), „Mi Niña Bonita“ (Má Krásná Dívka), „Madrina“ (Babička), ale i další. Ze všech těchto příkladů můžeme vyvodit, že ať je používá kdokoli Santa Muerte pro něj představuje někoho, ke komu má úctu, ale současně někoho velmi blízkého, až člena rodiny dalo by říci.

Co tato apelativa vždy spojuje je, že se vždy jedná o femina a o Santa Muerte je vždy líčena jako žena, a to dokonce i do té míry, že jí někteří věřící přikládají ženské povahové vlastnosti. Může se rozzlobit, může být mstivá, trestající.³ Zosobňuje v sobě dva protipóly dobro a zlo, temnotu a světlo, které spolu koexistují. Ale skutečně se nejedná pouze o temnou postavu, jak ji média často vykreslují. Může být požádána, aby činila dobro, ale stejně tak zlo, aby uzdravila, nebo aby zabila.⁴

Je možné se setkat i s jejím označením jako „patronka obchodu s drogami“, odkazující k častému výskytu jejích oltářů a svatyní v domech drogových dealerů. Je však i asociována s magií, magickým léčením, kouzly lásky. Věřící se na ni obracejí a žádají bohatství a peníze. Její podoba je výsledkem synkreze evropské smrtky s představami smrti od Aztéků z předkolumbovské doby.⁵

Proč a jak se lidé na Santa Muerte obracejí se různí, stejně tak i to, jak se k ní dostali. Někteří se k ní dostali díky svému okolí přes své známé, nebo přímo přes člena své širší, nebo užší rodiny. Jsou ovšem i případy, kdy naopak měla Santa Muerte být tou, která iniciovala svého potenciálního nového následovníka, když jej navštívila, nebo se jim zjevila a dotyčnému pomohla, například jej uzdravila, nebo mu splnila jeho přání.⁶

Přirozeně jsou to především sami věřící, kteří vedle médií se nejvíce podílí na jejím šíření vně hranice Mexika do dalších zemí. Imigranti, kteří odešli z Mexika ji přinesli s sebou do USA,⁷ její sošky, obrázky, svíčky a jiné votivní dary. Nejvíce její přítomnost nalezneme ve městech sousedících s hranicemi Mexika, jako je například El Paso, kde se nachází početné mexické komunity, v nichž opět dochází k jejímu dalšímu šíření.⁸ Dnes již není Santa Muerte exkluzivně uctívána pouze v mexickém prostředí, z něho se šíří dál mezi další rozličné komunity v Americe i jinde.

Následovníci Santa Muerte pochází ze všech vrstev společnosti. Historicky to bylo jinak, jak již jsme v úvodu uvedli. Původně se toto náboženství vyvinulo mezi nejchudšími vrstvami, ale postupem času si začalo získávat příznivce i z vyšších vrstev společnosti. Mezi jejími stoupenci můžeme nalézt studenty, řidiče taxíků, politiky, hudebníky, policisty, právníky, ale i dealery, drogově

---

² Chesnut, „Mexican Folk Saint Santa Muerte – The Fastest Growing New Religious Movement In The West“, *The* [online].

³ Regnar, A Kristensen. „La Santa Muerte in Mexico City: The Cult and its Ambiguities“. *Journal of Latin American Studies* 47. 2015: 556-557.

⁴ Desirée, A Martín, „‘Santísima Muerte, Vístete de Negro, Santísima Muerte, Vístete de Blanco’: La Santa Muerte’s Illegal Marginalizations“. *Religions* 8. 2017: 3.

⁵ Tamtéž, s. 2-3.

⁶ Andrew R. Chesnut, *Devoted to Death: Santa Muerte, the Skeleton Saint*. Oxford: Oxford University Press: 2012.

⁷ Jak již bylo řečeno USA má druhou největší komunitu, a proto je vhodné o ní zmínit několik dalších detailů. Santa Muerte se kromě velikých měst dá nalézt i na venkově. Ve velkých městech jako je například Los Angeles, o němž Chesnut hovoří jako o hlavním městě uctíváčů Santa Muerte v USA. Mohli jsme zde najít k roku 2012 dva chrámy zasvěcené Santa Muerte a další obchody nabízející náboženské předměty s její ikonografií. A tyto obchody s náboženskými předměty najdete i v menších městech rozmístěných po USA, a to i včetně měst, kde je mexická komunita relativně slabá. Viz. Chesnut, *Devoted to Death*, s. 10-11.

⁸ Chesnut, *Devoted to Death*, s. 9.

závislé, vězně, prostitutky, tedy dále i ty, kteří jsou většinovou společností odmítáni, nebo jsou na jejím okraji.⁹

Vernakulární náboženství

Pojem „vernakulární náboženství“ se v této práci v souvislosti se Santa Muerte vyskytne ještě mnohokrát, a proto je třeba si tento pojem blíže vysvětlit, abychom pochopili, jaký konkrétní typ religiozity tím myslíme, jakou má souvislost se Santa Muerte a jaká jsou jeho sociální specifika, která jsou pro nás zde výchozí.

„Vernakulární“, nebo taktéž „lidová náboženství“,¹⁰ jak se nazývají v dnešní religionistickém diskurzu, jsou fenoménem, jenž se v náboženské oblasti objevuje pravděpodobně již od nepaměti. Především díky dědictví křesťanského pohledu na náboženství docházelo při studiu jiných náboženství k silné dichotomii mezi náboženstvím dbajícím na oficiální náboženskou autoritou, či náboženské texty (ortodoxie) a náboženstvím, které údajně dbalo na správnou rituální praxi (ortopraxe), přičemž byl ovšem vždy kladen na studium oficiálních forem těch nauk či rituálů. Naopak na lidovou tradici bylo nahlíženo jako na něco zanedbatelného až negativního.¹¹

Toto schéma pohledu je ovšem zastaralé i zavádějící, jelikož mezi náboženstvími není takto silná dichotomie nijak častá a stejně tak je i velmi odlišné postavení a funkce náboženských autorit. Proto bych chtěl zdůraznit, že pro tuto práci je nezbytné brát religiozitu formovanou vzhledem k Santa Muerte jako suverénní celek, jenž má svou vlastní hodnotu.

Křesťanství má ve své podstatě potřebu podrobovat samo sebe neustálé sebereflexi, při níž nalézá ve své tradici prvky, které shledává v rozporu se svou oficiální doktrínou a snaží se je záměrně eliminovat. Někdy tyto inovativní prvky přežijí a mohou se stát součástí oficiální doktríny, jinde zase ne.¹² A právě tyto prvky, které jsou zahrnovány jsou oblastí, ve které se pohybujeme, mluvíme-li o vernakulárním náboženství a které je pro tuto práci klíčové

Pro náboženství odehrávající se mimo správu oficiálních náboženských autorit se vžil název „lidové“, nebo neoficiální náboženství. Toto označení je pro nás podstatné, ve svém pojmenování odráží přesně to, co jsme si již uvedli, tedy implicitní existenci nějakého, „oficiálního“ náboženství a také určitou návaznost na neelitní část společnosti. Ovšem představa existence náboženství, jenž by bylo čistě „oficiální“ je zkrátka nereálná.¹³ Ve snaze popsat tuto neustále se proměňující religiozitu se nakonec vžil pojem „vernakulární“, čili „žitě“ náboženství.

Jak ukazuje antropolog Leonard Primiano, i když se zaměříme na autority, jež by toto náboženství měly představovat v jeho nejlepší formě, jako je například papež, nebo dalajlama, zjistíme, že ani oni nejsou jeho čistým zosobněním, že i zde stále existuje jistá rovina, na které i oni praktikují prvky, které bychom zařadili do onoho „žitého náboženství“. ¹⁴ Religionistka Helena Dyndová upozorňuje, že to by nás mohlo dostat do argumentační smyčky, na jejímž konci bychom mohli vše zredukovat do té míry, že není třeba vernakulární náboženství nijak odlišovat a definovat,

⁹ Chesnut, *Devoted to Death*, s. 11-12.

¹⁰ K těmto termínům je třeba uvést, že jedná o rychle se vyvíjející a proměňující oblast výzkumu na poli religionistiky a tím pádem diskurz použití těchto termínů nelze brát zcela závazně a může se lišit.

¹¹ Marion, Bowman, „Phenomenology, Fieldwork and Folk Religion“, in Sutcliffe, Steven J. (ed.), *Religion: Empirical Studies*, London —New York: Routledge, 2004 (1992): 4.

¹² Shmutí Graham, Harvey, *Food, Sex and Strangers: Understanding Religion As Everyday Life*, New York: Routledge, 2013. s. 187-198.

¹³ Leonard, N Primiano, „Vernacular Religion and the Search for Method in Religious Folklife“. *Western Folklore* 54. 1995: 46.

¹⁴ Tamtéž, s. 46.

jelikož jde jen o osobní náboženské prožívání, které je přítomné všude. Nicméně, a to je základní argument, na kterém tato práce stojí, vernakulární náboženství je definované tím, že je reakcí na současnou společenskou situaci, její změny a potřeby a neustále se na jejich základě dynamicky proměňují a vyvíjejí.¹⁵

Podle religionistky Marion Browmanové, náboženské prožívání každého jedince se skládá z několika složek, za prvé z té oficiální, za druhé z té, která je daná společensky (lidové) a za třetí je zde ještě vlastní interní prožívání a invence.¹⁶ Přičemž ta oficiální a „správná“ je vždy výsledkem určitého časoprostorově ohraničeného konsensu intelektuálních a náboženských elit, jak dodává religionistka Helena Dyndová.¹⁷ Stejně tak i náboženskou praxi lze dělit do obdobných tří kategorií, oficiální, lidové, a čistě soukromé, které se ovšem vždy navzájem propojují a dohromady tvoří praxi vernakulární.¹⁸ Santa Muerte je tedy velmi důležitou součástí neoficiální a soukromé praxe Mexičanů, je projevem vernakulární religiozity.

Historický kontext

Studium a badatelský zájem akademiků o Santa Muerte je relativně nedávný a krátký. První práce na toto téma vznikají na začátku jedenadvacátého století, což má přímou návaznost na velký vzestup a rostoucí popularitu tohoto vernakulárního náboženství v Mexiku. Prvotní zmínky o Santa Muerte můžeme nalézt v odborné literatuře v 90. letech 20. století, v nichž dochází k postupnému odhalování a vzestupu tohoto náboženství světu, které probíhá až doposud a s tím i spojený široký zájem novinářů a médií, jež se tomuto tématu věnují. Publicistická práce novinářů zahrnující rozličné články, dokumenty a rozhovory s věřícími. Ty jsou vedle antropologických prací velmi podstatnou součástí pramenů, ze kterých veškeré práce na téma Santa Muerte vycházejí.¹⁹ Za skutečně ustavující období odborného zájmu o ní stojí první desetiletí jedenadvacátého století, ovšem s výhradou, že se stále jedná o živé náboženství, jež se neustále vyvíjí a zájem o něj neustále trvá.

Klíčovým zlomem ve vývoji Santa Muerte byl vznik její vůbec první veřejné svatyně v hlavní městě Mexiku²⁰. Tuto svatyni otevřela v roce 2001 doña Enriqueta Romero ve čtvrti Tepito před svým domem, když zde vystavila na veřejnosti sochu Santa Muerte. Věřící od té chvíle přicházejí k této svatyni se svíčkami a obětinami pro Santa Muerte. V současné době tato svatyně platí za nejnavštěvovanější a nejvýznamnější ze všech svatyní v celém Mexiku.²¹ Samozřejmě v Ciudad de México najdeme i další významné svatyně například: svatyni v Colonia Morelos, svatyni v ulici Alfarería, Tacubayskou svatyni anebo svatyni v Central de Abasto.

Samotná doña Romero se podle vlastního tvrzení dostala do kontaktu se Santa Muerte v 60. letech, což by samo dopovídalo odhadovanému počátku formování náboženství Santa Muerte, jež se předpokládá na dobu brzkých 60. či 70. let v Ciudad de México. Jak už však z dřívějších informací vyplývá, z období mezi jeho předpokládaným vznikem a první veřejnou svatyní, která v podstatě

---

¹⁵Helena, Dyndová, *Teze I: Od pojmů ortodoxie a ortopraxe směrem k náboženské praxi a její intelektuální reflexi*. Doktorská teze. Univerzita Karlova. 2021, s. 3.

¹⁶ Bowman, „Phenomenology, Fieldwork“, s. 4.

¹⁷Helena, Dyndová, *Teze I: Od pojmů ortodoxie a ortopraxe směrem k náboženské praxi a její intelektuální reflexi*. Doktorská teze. Univerzita Karlova. 2021, s. 3.

¹⁸ Tamtéž, s. 4.

¹⁹ Wil, G Pansters, „La Santa Muerte: History, Devotion, and Societal Context“, in Pansters, Wil G. (ed.), *La Santa Muerte in Mexico: History, Devotion, and Society*. Albuquerque: University of New Mexico Press, 2019, s5.

²⁰ anglicky Mexico City, španělsky Ciudad de México, hlavní město Mexika. V českém pravopise má hlavní město stejný název jako stejnojmenný stát Mexiko. V tomto konkrétním případě se však skutečně jedná pouze o toto konkrétní město, nikoliv celý stát. Toto rozlišení je potřeba, jelikož přestože je dnes Santa Muerte rozšířená po celém Mexiku, jeho kořeny se dají stopovat přímo konkrétně do hlavního města.

²¹Pansters, „La Santa Muerte: History, Devotions“, s. 7.

znamenała přechod z čistě soukromé náboženské praxe na veřejnou, což podnítilo zájem o její bližší poznání, příliš informací o její předchozí podobě a formě tudíž nemáme. Existují určité orální výpovědi o zbožné úctě k Santa Muerte, jež se datují až do 40. let, ale skutečně již nic staršího.²²

Vedle domácího a veřejného uctívání Santa Muerte je zde ovšem ještě další rovina, která se stala se Santa Muerte notoricky spojovanou a tím jsou mexická vězení. Vězení a zdejší uctívači nejsou přirozeně toliko patrní veřejnosti a zdejší zbožnost nabírá spíše podobu soukromého rázu, ale přesto se od domácí, čistě privátní zbožnosti, liší. Santa Muerte začala nabírat na popularitě ve vězeních Ciudad de México obzvláště v 90. letech. Jedním z důvodů, proč právě je Santa Muerte notoricky spojována s kriminalitou a kriminálníky, je že v prvním desetiletí 21. století byl exponenciální nárůst jejich svatyní v chudinských a převážně bývalými vězni obydlených čtvrtí ve městě Mexiku.²³

Nicméně, dnes již tento fenomén není soustředěn pouze na věznice ve městě Mexiku, objevují se zprávy, že zbožnost k Santa Muerte prostupuje celý vězeňský systém v Mexiku bez ohledu na pohlaví vězňů. Projevy zbožnosti jsou ve vězení různé. Vězni si ve svých celách staví oltáře pro Santu Muerte, zdobí si zdi s její ikonografií anebo si ji nechávají vytetovat přímo na tělo.²⁴ Zbožnost k Santa Muerte prostoupila značnou část vězeňského systému a dnes je s ním díky tomu často s vězeními a kriminálníky kladena do souvislostí. Této problematice se budeme věnovat více v podkapitole věnované přímo drogovým kartelům, kriminalitě, věznicím.

Nyní si v následující kapitole přesuneme od historického kontextu ke shrnutí současné situace v Mexiku, abychom mohli na jejím základě provést konfrontaci s výpověďmi věřících

Současná socioekonomická situace v Mexiku

V této kapitole si přiblížíme, jaká situace panuje v současné společnosti v Mexiku, abychom mohli v následující části konečně blíže rozebrat, jak tyto jednotlivé faktory participují na formování popularity Santa Muerte. Proto je však nejprve potřeba, abychom si udělali představu o tom, jak vůbec vypadá náboženská situace v Mexiku, jelikož lze logicky předpokládat, že náboženství, která se zde vyskytují vedle Santa Muerte budou toto vernakulární náboženství nevyhnutelně ovlivňovat, nebo při nejmenším na sebe nějak navzájem reagovat. Této otázce bude také dán prostor dále.

Náboženská situace

Mexiko je bezesporu velmi silně religiózně založená země. V současné době tvoří naprostou většinu náboženského vyznání v zemi křesťanství. Až osmdesát dva procent obyvatel se hlásí ke katolicismu, což je činí největší náboženskou skupinou v zemi vůbec. Mimo katolíky zde ovšem nalezneme například i protestanty, nebo evangelikány. Zlomovým bodem pro náboženský vývoj byl příchod Španělů v 16. století, kteří s sebou přinesli křesťanství, jež se následně stalo oficiálním náboženstvím země a promísilo se tak starší předkolumbovskou náboženskou tradicí a částečně některé prvky z ní i přejalo. V dnešní době však křesťanství hraje primární roli v mexické identitě a kultuře. Mexická kultura byla v mnoha směrech nesmírně silně ovlivněna katolicismem, ovšem v některých případech a mezi ně patří i Santa Muerte může pozorovat míšení prvků křesťanství s prvky původně domorodých náboženství. Katolická církev si historicky stále udržuje značný a trvalý vliv na dění ve společnosti. Kromě toho se však mexická religiozita vyznačuje i tím, vedle katolicismu se v Mexiku velmi daří i jiným vernakulárním náboženstvím²⁵. Těch je zde opravdu

---

²² Pansters, "La Santa Muerte: History, Devotions", s.7-8.

²³ Tamtéž, s. 9.

²⁴ Tamtéž, s. 9.

²⁵ Mezi tato Nová náboženství patří samozřejmě i Santa Muerte, ale jsou zde i další.

velmi pestrá škála a dochází u ní k různému kombinování v rozličné míře prvků katolicismu²⁶ s původně domorodými náboženskými prvky.²⁷

Ekonomická situace

Socioekonomická situace každé země je složena z mnoha rozličných faktorů, jež tvoří celkový obraz situace a ani Mexiko není výjimkou. Jsou zde ukazatelé jako růst HDP, množství zahraničních investic, redistribuce bohatství napříč společnostmi, náboženské složení společnosti atd. Pro určitou představu zde proto shrnu současnou mexickou situaci.

Mexiko se svými téměř sto třiceti miliony obyvatel se řadí mezi patnáct nejsilnějších ekonomik světa a je druhou nejsilnější ekonomikou v Latinské Americe, přesto již přes třicet let zaznamenává pouze velmi malý ekonomický růst.²⁸ Mexiko se taktéž potýká značnou dobu s velmi významnou chudobou obyvatelstva. K roku 2020 podle údajů trpělo chudobou okolo třiceti pěti procent obyvatel a extrémní chudobou pak zhruba devět procent populace. Mexiko se dlouhodobě snaží s chudobou bojovat, nicméně výsledky těchto snah jsou v průběhu posledních tří desetiletí pouze mizivé, můžeme zde pozorovat opakující se trend částečného snížení, následované opakovaným úměrným nárůstem chudoby.²⁹

Co se oblasti zdraví a zdravotnictví týče, existují zde dlouhodobé problémy s nerovným přístupem ke zdravotní péči, která je obdobně – jako v USA – privatizovaná. Velký problém taktéž představuje vysoká konzumace alkoholu a tabáku. Skutečně palčivým problémem v mexické společnosti ovšem zůstává mentální zdraví populace, které je opravdu velmi špatné a silně navázané na konzumaci návykových látek. Obecně platí podstatný rozdíl v kvalitě a dostupnosti zdravotní péče mezi městy a venkovem.³⁰

Kriminalita a organizovaný zločin

Vně těchto problémů má Mexiko veliký problém s kriminalitou a bezpečnostní situací. Obrovský nárůst kriminality nastal v Mexiku od roku 2006 když začal boj s organizovaným zločinem. Počet vražd se od té doby proměňuje, přesto zůstává mezi nejvyššími na světě, přičemž dvě třetiny byly spáchány palnými zbraněmi. A systém spravedlnosti se s nimi nedokáže vypořádat. Odhaduje se, že až devadesát procent zločinů není nikdy nahlášeno a z toho jedna třetina není nikdy vyšetřována a jenom okolo šestnácti procent případů je objasněno.³¹

Mimo to jsou i zaznamenány četné případy mučení ze strany bezpečnostních složek. Zemi taktéž sužuje vysoký počet zmizení a únosů, který jde až do tisíců osob každý rok, a i zde selhávají bezpečnostní složky v jejich nalezení, či posmrtném identifikování. Velký počet těchto zmizení se přisuzuje právě organizovanému zločinu.³²

---

²⁶ Nemusí se nezbytně jednat jen o katolicismus, jsou zde i jiné křesťanské denominace a některá vernakulární náboženství ani nemusí využívat prvky křesťanské, ale i čistě ty domorodé. U těch je pak následně možné se ptát, jestli se jedná o skutečně autentické prvky z předkolumbovských tradic a nebo o prvky zpětně rekonstruované a vytvořené.

²⁷ „Exploring the Rich Tapestry Of Religion in Mexico“. *CUPO*. [online]. 2023. Dostupné z: <https://cupo.cc/faith/religion-in-mexico/> [cit. 2024-07-26].

²⁸ „Mexico Overview“. *World Bank Group*. [online]. 2024. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/country/mexico/overview> [cit. 2024-07-26].

²⁹ „Equity“. *Gobierno de Mexico*. [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.economia.gob.mx/datamexico/en/profile/geo/mexico#equidad>. [cit. 2024-07-26].

³⁰ Viz. Informace ke zdraví a zdravotní péči: „Data Mexico“. *World Health Organization*. [online]. 2024. Dostupné z: <https://data.who.int/countries/484> [cit. 2024-07-26].

³¹ Veškeré údaje k bezpečnosti a kriminalitě: „Mexico Events of 2023“. *Human Rights Watch*. [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2024/country-chapters/mexico> [cit. 2024-07-26].

³² Tamtéž.

Mluvíme-li o organizovaném zločinu, je potřeba zde zmínit jednu jeho pro nás důležitou frakci, a to jsou drogové kartely. Ty se začaly formovat v 80. letech, budovaly pašerácké sítě a rozšiřovaly svá teritoria. Tato expanze pak ovšem nevyhnutelně vedla k vzájemným ozbrojeným střetům o dominanci nad teritorií a pašeráckými sítěmi a tyto střety trvají až dodnes. Odhaduje se, že z celkového počtu vražd v Mexiku dvacet dva procent činí oběti trestné činnosti spojené s drogami.³³

Stát se s kartely snaží bojovat různými prostředky, například založením Národní gardy, ovšem tyto pokusy se stále mívají větším účinkem. Kartely mají k dispozici jak těžké zbraně, tak i drony. Jejich bojové taktiky se obecně vyznačují vysokým stupněm brutality. Vraždy, únosy, znásilnění a útoky na novináře nejsou ničím neobvyklým.³⁴

Kartely se staly do současné doby velmi vlivnou a silnou složkou, jak v kontextu vnitřní Mexické bezpečnosti, tak i té mezinárodní. Na drogové kartely jsou ovšem navázány i jiné nelegální činnosti, než je jen prodej drog: jako například vydírání, zabíjení, násilná trestná činnost atd. Mexické drogové kartely ovládají podstatnou část trhu s drogami v USA, především s fentanylem a metanfetaminem. V současné době je minimálně jedna třetina území Mexika pod kontrolou některého z kartelů.³⁵

---

³³ Informace k drogovým kartelům a násilí, jež páchají jsou mnohem rozsáhlejší, ovšem pro účely této práce bychom si měli vystačit s těmito uvedenými informacemi viz. k tématu: „Criminal Violence in Mexico“. *Center for Preventive Action*. [online]. 2024. Dostupné z: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/criminal-violence-mexico> [cit. 2024-07-26].

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Údaje o obchodu a pašování drog z Mexika do USA: „DEA Operation Last Mile Tracks Down Sinaloa and Jalisco Cartel Associates operating within the United States“. *U.S. Department of Justice: Drug Enforcement Administration*. [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.dea.gov/press-releases/2023/05/05/dea-operation-last-mile-tracks-down-sinaloa-and-jalisco-cartel-associates> [cit. 2024-07-26].

Formování popularity

Důvodů, proč se lidé obracejí na Santa Muerte, je mnoho. Pro nás klíčové ovšem je, že tato rozhodnutí jsou motivována socioekonomickými faktory. Tyto faktory mají přímou návaznost v tom, co Santa Muerte věřícím poskytuje, to je základní teze, z níž vycházíme. A to je rovněž důvod, její tak strmě rostoucí popularity.

Nabízí věřícím ochranu před nebezpečím, uzdravení těm, kteří nemohou najít pomoc jinde. Nabízí komunitu pro ty, kdo nejsou jinde vítáni. Bohatství, majetek a úspěch, povýšení v práci a odvrácení neštěstí od těch, kdo se k ní modlí a přináší jí dary. Ale může plnit funkci patronky, někoho, kdo vám stojí po boku a s kým máte velice blízký vztah. To jsou příklady žádostí, které jsou motivovány socioekonomickou situací žadatelů, dokládají to i svědectví které zazní v dokumentu.

Žádají po ní uzdravení, magickou pomoc, anebo čistě finanční zisk. Na jednotlivé nuance tohoto vztahu mezi věřícími a jimi uctívanou svatou se nyní zaměříme a pokusíme se vyvodit, co stojí za tak obrovským nárůstem popularity v Mexiku. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl do této práce začlenit obsah videodokumentu, který obsahuje rozhovory s věřícími. V tomto dokumentu jsou obsažené autentické výpovědi věřících o tom, jak chápou svůj osobní vztah se Santa Muerte, jak se k ní dostali, co je k němu přitahovalo. Tento osobní vzhled je pro nás obzvláště cenný, jelikož v něm můžeme přímo od zainteresovaných osob slyšet, jaké socioekonomické faktory je motivují a proč je pro ně právě Santa Muerte tak přitažlivá. Počet lidí ve videu tvoří jen zlomek z odhadovaného počtu věřících a slouží především k osobnímu dokreslení teoretické úvahy.³⁶

Dokument, který zde cituji byl pořízen v nejstarší veřejné svatyni v Ciudad de México, ve čtvrti Tepito založené doňou Enriquetou Romerovou a pravděpodobně nejvýznamnější svatyní v Ciudad de México vůbec. Jedním z respondentů v tomto dokumentu byla i sama doña Romero. K jejímu domu a svatyni přichází první den v měsíci³⁷ veliké množství poutníků, aby zde zanechali obětiny a dary pro Santa Muerte a byly to rozličné dary, například svíce, ovoce, panáky tequily, a i jiné další druhy darů. Ale to je naprosto v pořádku, jak vysvětluje doña Romero. Je úplně na každém, co se rozhodne Santa Muerte nabídnout, nikdo vám neříká, co to musí být. Je to čistě svobodná vůle věřícího. Jeden z věřících například přinesl jako obětinu cigarety a nebyl sám. Přinesl jí cigarety, protože je má podle něj ráda a doufá, že mu splní jeho přání. Jiní naopak přináší jointy, které má mít Santa Muerte také ráda, květiny jsou též mezi dary. Klíčem ovšem je, že tento dar by měl být od srdce.³⁸

Přání se, kterými věřící přicházejí mohou být jak individuální, tak kolektivní. „Můžete si přát, aby Santa Muerte všem požehnala anebo požádat, aby vašeho blízkého dostala z vězení. A nezáleží na tom, jestli ta osoba je dobrá či špatná, jestli je vězení zaslouženě, nebo ne. Je to osoba blízká, a tak můžete žádat, aby ji Santa Muerte pomohla.“ říká doña Romero. Nebo žádat o práci, zbavení nectností. Možností je nekonečno. Někteří poutníci, aby zesílili váhu svých proseb, přicházejí ke svatyni po kolenou a v ruku často třímají sošku Santa Muerte. Jeden věřící, který takto k svatyni přichází nazývá Santu Muerte svou ochránkyní a svou „Svatou Matkou“.³⁹ Jiný věřící vysvětluje, že přijít za ní může každý bez ohledu na to, jestli je kriminálník, homosexuál, bohatý nebo chudý. Na tom Santa Muerte nezáleží, ona nemá předsudky a nesoudí. Což, jak tento věřící dodává, je v protikladu k přístupu katolické církve, která je ve svých postojích velmi přísná, a proto přichází

---

³⁶ Ne u všech věřících v dokumentu je uvedeno jejich jméno.

³⁷ K svatyni mohou přijít věřící i v jiné dny, ale první den v měsíci je poutním dnem a z tohoto dne je pořízen i tento dokument, který zde cituji.

³⁸ , David O'Shea [@SBSDateline]. *The Mexican people worshipping the Saint of Death*. [online]. 2009. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=cPzh5BWZ0a4> [cit 2024-07-24]. 0:10-2:10.

³⁹ Tamtéž, 2:10-2:55.

k Santa Muerte, protože ta je k nim přívětivější. Zároveň je to i forma, jak se vrátit k náboženství předků a přirozenému řádu věcí.⁴⁰

Další věřící sděluje, jak se k Santa Muerte dostala, podle jejích slov měla v životě před tím, než našla Santu Muerte život plný neštěstí, měla komplikované těhotenství, ale víra v ní jí pomohla tyto problémy překonat. O svou zkušenost se následně podělila, podle svých slov se svou rodinou a blízkými a nyní mnozí z nich též věří a modlí se k Santa Muerte. Tato věřící mluví o Santa Muerte, jako o své „Malé Dívce“ a nyní nosí její tetování na rameni.⁴¹ Několika dalším věřících podle jejich slov pomohla Santa Muerte buď jim samotným z vězení, anebo někomu jim blízkému.

Kromě výpovědí věřících Santa Muerte je zde i názor katolického kněze. Otec Rubin Ávila Enriquez⁴² zastává velmi negativní postoj vůči Santa Muerte a jejím stoupencům. Santa Muerte se hlásí k předkolumbovským náboženským tradicím Aztéků a jejich uctívání smrti, což je ovšem podle otce Enriqueze špatně, jelikož jsou to pozůstatky z doby před příchodem Pravdy v podobě evangelia a poselství Ježíše Krista, který svým zmrtvýchvstáním smrt porazil.⁴³ Ti, kteří se chodí modlit ke svatyním Santa Muerte podle něj neznají správné učení a doktrínu církve, a tak si vytvářejí doktríny, jež se jim hodí. A svou víru propojují s magií a esoterickými praktikami. Vnímá nárůst počtu stoupenců a je jím znepokojen. Jeho součástí jsou často lidé spojení s kriminálním podsvětím a drogami, násilníci, prostitutky. Věřící ovšem, že lidé pochopí, že se jedná pouze o klam, Santa Muerte opustí a opět se vrátí ke správné víře. Stává se to prý často.⁴⁴

Svatyně v Tepito je významným poutním a komunitním místem, lidé se sem přicházejí pomodlit k oltáři Santa Muerte, zanechat zde dar, ale mohou zde i koupit suvenýry a předměty se symbolikou Santa Muerte. Mimo to se zde koná i hromadná modlitba. Modlitbu vede syn doňi Romero. Její obsah zní takto: „Žádáme Santa Muerte, aby opatrovala všechny naše nemocné, všechny naše těhotné ženy a všechny ty, kteří jsou v nemocnici!“⁴⁵ „Žádáme tě Santa Muerte, abys je zakryla svým svatým pláštěm, aby se brzy uzdravili!“ Následně byli věřící vyzváni, aby v tichosti přidali své vlastní modlitby a žádosti na Santa Muerte.⁴⁶ Toto byl pouze příklad modlitby a jejího možného obsahu. Modlitby se mohou lišit, ale častým spojujícím prvkem je žádost o ochranu a vzývání Santa Muerte jejím jménem. Celá společná modlitba trvala přes hodinu a její součástí byly i další modlitby a prosby. Na konci se celé shromáždění věřících spojilo za ruce a vytvořilo jeden dlouhý lidský řetěz (růženec) na jehož jednom konci se osoba dotýká oltáře v němž je socha Santa Muerte a byli vyzváni, aby si představili Santu Muerte v mysli a problém, který je trápil a vyzvali Santu Muerte, aby jej vyřešila. Během procesí k oltáři i hrála hudba.⁴⁷

Náboženské prostředí, jako zdroj popularity

Jak už jsme si v úvodu nastínili, Mexiko je zemí, které dominuje křesťanské vyznání. A o to specifičtěji katolické, které zde jednoznačně dominuje. Z tohoto postavení, také vychází její vliv na mexickou společnost, který je všudypřítomný. Katolická církev v Mexiku se ovšem vyznačuje také rigidním konzervatismem. Ten je málokdy schopný přijmout změny a spíše inklinuje k trvání na tradicích a doktríně. V rozhovoru s otcem Rubinem Enriquezem jsme si mohli povšimnout určitých náznaků, co může vést lidi k Santa Muerte pryč od církve a co jí činí tak populární. V Mexické společnosti existují silné nerovnosti, například v otázce ekonomické, ale nejen té. Máme zde

⁴⁰ O'Shea, *The Mexican people worshipping the Saint of Death*. [online]. 3:23-4:50.

⁴¹ ⁴¹ Tamtéž, 5:58-6:40.

⁴² Jméno kněze není v dokumentu uvedeno písemně. Jméno je zde užité v přepisu ze zvukové stopy.

⁴³ O'Shea, *The Mexican people worshipping the Saint of Death*. [online]. 5:15-5:43.

⁴⁴ Tamtéž, 8:22-9:35.

⁴⁵ Modlitba je přednášena v originálu ve španělštině. Ovšem překlad do češtiny zde užité, je až překladem z anglického překladu.

⁴⁶ O'Shea, *The Mexican people worshipping the Saint of Death*. [online]. 10:00-11:20.

⁴⁷ Tamtéž, 11:20-12:20.

početnou skupinu marginalizovaných osob, které často pocházejí převážně z chudých poměrů. Jsou obklopeni kriminalitou, drogami a obchodem s nimi, v neustálém vystavení riziku smrti, unesení, znásilnění. A v tuto chvíli a v této situaci hledá člověk ochranu. Bezpečnostní situace v zemi není dobrá, zločinům se nedaří předcházet, soudy a policie fungují omezeně a na vlastní bezpečnost se zde člověk nemůže spoléhat.

Věřící se proto upínají podle svých výpovědí k Santa Muerte, aby jim toto bezpečí zajistila a ochránila je. Ale proč zrovna Santa Muerte a ne církev? Odpověď se možná skrývá v tom, o jaké skupiny lidí jde. Je bezesporu, že náboženství Santa Muerte vznikalo a formovalo se v chudinských čtvrtích, notoricky známých množstvím kriminality. A lidé z těchto komunit naráží na problém odmítnutí a zavržení ze strany církve, kvůli svému společenskému postavení a situaci. Církev jim sice může tuto transcendentní ochranu nabídnout také, ale přitom trvá na velice přísných pravidlech, za kterých ji člověk získá. V této situaci se může věřící rozhodnout hledat pomoc jinde.

Ale byla by zase chyba z tohoto usuzovat, že Santa Muerte je v nějakém smyslu konkurencí křesťanství, věřící by se s tímto tvrzením pravděpodobně neztotožnili. Santa Muerte v sobě obsahuje prvky katolicismu. Věřící, kteří přistoupili k oltáři Santa Muerte a zanechali zde svůj dar, nebo se jen pomodlili se poté pokřižovali.⁴⁸ Kromě jiného jsou zde i další prvky společné s katolictvím, jako jsou náboženské poutě, mše, modlitby, byly zmíněny i ve videu, které jsou pro Santa Muerte i katolictví typické. Tichá společná modlitba, pravidelné náboženské poutě, jako například ta v Tepitu, společná parafráze mše.

Pro věřící v Santa Muerte zůstává jejich spojení s jejich křesťanskou vírou stále silné, ale co se mění, je, že zde nefiguruje církev jako prostředník mezi věřícími a adresantem modliteb, v tomto případě Santa Muerte. Někdy můžete zaslechnout, že se o Santa Muerte, hovoří jako o „odpadlé světici“. Použití tohoto titulu naznačuje dvě skutečnosti, jednak propojení s křesťanstvím, ale zároveň evokuje i to, že je zde nějaký problém s její osobou. Použití tohoto titulu může být chápáno jako odmítnutí přijímat její svatost, ale může být také bráno, jako znamení toho, že není jako ostatní svatí.

Je také vyloučena z okruhu běžných svatých, jako jsou její stoupení vyloučeni z širší komunity lidí. A proto může být tak přitažlivá. A přitom zde v tomto titulu máme stále obsažen odkaz propojení Santy Muerte s křesťanstvím. Ona ke křesťanskému pantheonu svatých také stále patří, je s ním spojena, ale je na okraji, odloučena. Ti, kdo jí vyznávají jsou stále křesťany, oni se pouze obrací ke svatému, který jim je bližší.

Pokud bychom si měli shrnout některé argumenty, které proti Santa Muerte staví katolická církev, zněly by takto. K Santa Muerte se pochopitelně vyjadřují především biskupové, kněží a představitelé církve v oblastech, kde už je anebo kde se usazuje. To znamená Mexiko a pohraničí USA s Mexikem. Emeritní biskup Michael Pfeifer ze San Angela v Texasu, který dříve působil v Mexiku například vytýká stoupenům Santa Muerte to, že se ve svých modlitbách více soustředí na to, co od ní chtějí obdržet než to od Koho (Ježíš Kristus). Že se více soustředí na žádosti o své obohacení, místo na chválu Toho, který jim toto bohatství dopřává (Ježíš Kristus). O Santa Muerte hovoří, jako o Satanistickém kultu skrytém pod rouškou katolické víry, který jim naslibuje různá přání. Ale z jeho perspektivy se jedná o uctívání Satana, plné materiálních zisků, peněz, prestiže, moci.⁴⁹

Zavrženíhodné je i právě využívání katolických náboženských prvků při uctívání Santa Muerte, a přitom se na ni obracet, jako na někoho milovaného, nebo blízkého. Tento způsob přístupu je vlastní jiným křesťanským kultům svatých, jako je například ten Panny Marie Guadalupské. Biskup Pfeifer též vnímá negativně spojení Santa Muerte s drogovými kartely, které díky svému vlivu šíří

⁴⁸ Viz příklad tohoto gesta na videu. O'Shea, *The Mexican people worshipping the Saint of Death*. [online]. 0:13-0:23.

⁴⁹ Naab, Kathleen. „Beware of the Cult of Santa Muerte“. *National Catholic Register*. [online]. 2017. Dostupné z: <https://www.ncregister.com/news/beware-of-the-cult-of-santa-muerte> [cit. 2024-07-28].

podle jeho své náboženství dál. Toto postupující šíření vnímá jako selhání kněží a církve. V roce 2013 prohlásil Vatikán náboženství Santa Muerte za „rouhačské“.⁵⁰

Je zde ještě jeden detail, který by mohl ještě více osvětlit důvod tak vysoké popularity Santa Muerte mezi Mexičany. Katolictví je významnou součástí mexické identity, jak samotná církev, tak také i víra. O tom není pochyb, církev zde má už několik set let dlouhou tradici od té doby, co ji Španělé s sebou do Mexika přivezli. Ale přesto zůstává něčím, co bylo do Mexika přivezeno a nahradilo do té doby živou náboženskou tradici původních obyvatel. A i z výpovědi věřících ve videu vyplývá, že někteří mají skutečně touhu vrátit se ad fontés k náboženství svých předků. A Santa Muerte v sobě tuto touhu zosobňuje, spojuje v sobě dva zdánlivě nesourodé principy, tím prvním jsou předkolumbovská domorodá náboženství, v tomto případě především to Aztécké a tím druhým je katolicismus v podobě, která oba tyto principy naplní. A dojde k tomu, aniž by se věřící musel vzdávat, byť jen jediného z nich, a přitom si zachová svou identitu a může ji dokonce i rozšířit tím, že zachová úctu ke staré tradici svých předků.

Náboženské prostředí bezesporu výrazně formuje i společenské prostředí a lidi uvnitř něj. Začali jsme jím, protože bylo jasné, že bude mít vliv na Santa Muerte, a i její následovníky a že se nevyhnutelně propíše i do jejich osobních životů, a proto se dále zaměříme na vliv sociálního prostředí, postavení a sociální skupiny na Santa Muerte a toho jak se do celé této situace propisují ekonomické faktory.

Interpretace: Socioekonomické prostředí

Vraťme se nyní k tezi této práce, že socioekonomické faktory se propisují do Santa Muerte a ukažme si na příkladech z výpovědí, jak sociální potřeby některých vrstev jí formovaly. Vždyť od skromných začátků se dostala až k největšímu vernakulárnímu náboženství. Formovalo se mezi sociálními vrstvami žijícími pod tíhou krizí už od 90. let, kdy se začalo formovat. Doña Romero, žena, která svým vystavením oltáře Santa Muerte odstartovala její růst pochází z velmi skromných poměrů. Sama má pouze základní vzdělání a před odhalením oltáře si přivydělávala pouličním prodejem jídla. A čtvrt' Tepito byla nechvalně proslulá pouličními gangy, kriminalitou, prostitucí. Jeden z jejích sedmi synů byl ve vězení a podle jejích slov vděčí za jeho propuštění Santa Muerte.⁵¹

Toto je obrázek toho, v jakých podmínkách toto náboženství vznikalo. Dnes ovšem už jeho následovníci nepochází jen z těch nejnižších vrstev. Santa Muerte se stala tak populární, že pronikla doslova od těch nejnižších vrstev společnosti až po ty nejvyšší. Muže, ženy, mladé i staré. Ale co je tou příčinou, že se jí tak daří na všech úrovních mexické společnosti? Když se o ní stále hovoří jako o „náboženství drogových kartelů“ a o Santa Muerte jako o „světici kriminálků“. Pravdou je, že za tento titul a představu o Santa Muerte mohou z velké části novináři, média a bezpečnostní experti jak v Mexiku, tak také v USA, u nichž se toto označení objevuje často. Společně s velmi zjednodušujícím, až redukcionistickým označením, že Santa Muerte je jejich svatou ochránkyní.⁵²

V principu to vede ke stigmatizaci všech věřících jako celku, byť ačkoliv kriminálníci patří mezi stoupence Santa Muerte, rozhodně nelze tvrdit, že tvoří majoritu a to dokonce, tak silnou, aby existoval reálný základ toto označení pro Santa Muerte použít. Vychází to spíše ze zájmu médií upřednostňovat témata vzbuzující skandalizaci přinášející větší zájem a pozornost, pro něž je spojení s notorickým prodejem drog v Mexiku ideální.⁵³ Zbožnou úctu k Santa Muerte nelze tak jednoduše klasifikovat. I mezi jejími stoupenci se ozývají hlasy zdůrazňující, že v této skupině jsou dobří i špatní lidé s benevolentními i malevolentními přáními.⁵⁴

---

⁵⁰ Naab, „Beware of the Cult of Santa Muerte“, [online].

⁵¹ Chesnut, *Devoted to Death*, s. 13.

⁵² Kristensen, „La Santa Muerte“, s. 546.

⁵³ Tamtéž, s. 546.

⁵⁴ Tamtéž, s. 546.

Zodpovědět otázku proč se tomuto náboženství daří a přitahuje lidi na všech společenských úrovních je opravdu nesnadné. Každý věřící má své vlastní pohnutky a důvody, proč tak činí. Někteří tak podle svých slov činí kvůli ochraně, jiní naopak proto, že je může přitahovat specifčnost a jedinečnost tohoto hnutí. Ale jedním z klíčových důvodů by asi mohlo být i to, že je skutečně otevřeno všem bez rozdílu sociálního pozadí. Ve výpovědích věřících mimo jiné zaznělo o Santa Muerte, že ona nemá žádné předsudky, přijme každého bez rozdílu. Nezáleží na tom, co jste provedli, jakou máte sexuální orientaci, co si přejete. Problém se zodpovězením této otázky tkví taktéž v tom, že věřící jsou velice často skoupí sdílet své osobní žádosti a modlitby k Santa Muerte.

Jediná jistá odpověď, kterou máme na otázku účasti společenského vlivu na jejím šíření je ta, že velmi podstatnou roli hraje rodina. Tato základní sociální jednotka je faktorem, který věřící nejčastěji uvádějí, jako zdroj, od kterého se o náboženství Santa Muerte dozvěděli a následně se k němu přidali. A buď oni sami byli ti, kteří Santa Muerte ostatním členům rodiny představili, nebo naopak to byl někdo jiný z rodiny, kdo ji představil jim. Každopádně významný podíl rodiny na rozšiřování Santa Muerte je jistý a s tím i spojené popularizace. Napojení na rodinu je ještě patrnější, když se zaměříme na funkci Santa Muerte v rodině. O sošky Santa Muerte se velmi pečují, jsou oblékány, krmeny, mluví se na ně, v každém případě se o ní pečují jako o člena rodiny, který ovšem vždy zůstane na nějaké rovině od ostatních členů rodiny oddělen.⁵⁵

O ekonomické otázce se mluví mnohem snáze než o té čistě sociální. Tyto dva termíny spolu velice úzce souvisejí, konečně i v tématu práce o nich hovoříme jako o socioekonomických faktorech čili dohromady.

Ekonomická situace v Mexiku je obecně špatná. Ekonomika jako celek sice patří mezi nejvyspělejší ekonomiky světa, ale co se týče redistribuce bohatství a růstu má Mexiko vážné problémy. A od těchto problémů se následně odvíjejí další. Zřejmě není náhodou, že doña Romero vztyčila svůj oltář Santa Muerte v době, kdy země otřásaly nejen ekonomické problémy, ale i problémy politické.⁵⁶ Je bezesporu, že ekonomická situace některých věřících je vede k Santa Muerte, i mezi výpověďmi věřících se tyto pohnutky objevovaly. Ale nejde jen o peníze jako takové, ale i o úspěch a povýšení v práci. Možnost zajištění své ekonomické situace, která je v kontextu Mexika velmi vrtkavá je velice přitažlivé.

Mimo to bych ovšem rád představil i poněkud odlišný ekonomický náhled. Když se doña Romero ve videodokumentu ptali, jakou oběť nebo dar může prosebník přinést, odpověděla, že to může být cokoliv. Hlavní pouze je, aby to bylo od srdce. A lidé přinášejí opravdu pestrou paletu nejrůznějších darů. Jsou to dary, které pro věřící mohou mít velkou emocionální, nebo naopak finanční hodnotu. A když jej dají Santa Muerte, očekávají, že od ní recipročně dostanou zpět to, co od ní žádali. A podle mého názoru podstatou vztahu je princip *do ut des*, tedy: dávám, abych dostal zpět. A ta je pro věřící přitažlivá.

V katolicismu tento princip taktéž funguje, oběť Bohu může křesťan vyjádřit několika způsoby, ale ty nemusí být na první pohled tak zřetelné. Může se jednat o oběť ve formě dobročinnosti a charity, nebo i modlitby. V případě Santa Muerte, záleží čistě na tom, co se rozhodne věřící obětovat, například joint, květiny atd. a je jedno, co za to žádá zpět může to být něco pozitivního i negativního. A tento prožitek z tohoto „ekonomického“ vztahu může být faktorem, který jinde postrádají, a proto obrací pozornost k Santa Muerte.

Kromě ekonomické stránky věřících, bychom ovšem neměli ani opomíjet ekonomickou váhu Santa Muerte. Prodej votivních předmětů, ať už jsou to svíčky, květiny, nebo sošky Santa Muerte kumulují značný zisk. Svatyně v Tepito má mimo jiné svůj vlastní obchod se suvenýry a votivními

---

⁵⁵ Kristensen, „La Santa Muerte“, s. 556.

⁵⁶ Tamtéž, s. 555.

předměty a při každém velkém měsíčním setkání jsou za tyto předměty utrženy vysoké tržby hovoří se až o několika tisíc amerických dolarů, kromě toho se zde vybírají i dobrovolné příspěvky.⁵⁷

Tohoto ekonomického faktoru si všímají i antropolog Regnar A. Kristensen a religionista Andrew Chesnut. Kristensen například věnuje pozornost množství finančních prostředků, které jsou někteří stoupenci ochotni utratit za zvelebování svatyní a soch Santa Muerte. Sochy jsou ověněny šperky drahými šaty, speciálními parukami a kolem toho vzniká celý obchod s tímto druhem zboží.⁵⁸ Chesnut při svých popisech setkání se Santa Muerte rovněž zmiňuje setkání s různými obchody votivních předmětů i pro něj na nečekaných místech, kde je reálný předpoklad nízkého počtu stoupců.⁵⁹

Drogové prostředí a vězení

O spojení mezi Santa Muerte a drogovými kartely jsme zde už několikrát hovořili. Je pravdou, že v obydlích a místech spojených s kartely se často objevují oltáře a ikonografie zasvěcené Santa Muerte. A že se o ní někdy hovoří jako o „světici kriminálníků“. S tím, že tento titul pro ni používají především média a že je skutečně zavádějící vzhledem k poměru počtu běžných věřících a těch, kteří mají něco společného s drogami.

Nicméně ani mezi badateli neexistuje konsensus na tom jaký ve skutečnosti je rozsah a vliv tohoto sektoru na Santa Muerte. Neexistují žádné hloubkové výzkumy, které by objasnily přesný důvod jeho přitažlivosti pro tyto věřící.⁶⁰ Jsou zde ovšem jasné indikace toho, že toto náboženství se kromě vězení šíří velice úspěšně mezi rodinami vězňů. Jeden možný ukazatel této oblíbenosti by zde však podle autora Regnara Kristensena mohl být. Ve věznicích se často Santa Muerte dostává apelativ jako například: „matka“, „sestra“, „dítě“ nebo ještě „babička“. Tato apelativa naznačují velmi blízký vztah věřícího a světice a je to tato blízkost vztahu, jež jej činí tak přitažlivým. Zároveň ovšem tento vztah vyžaduje od věřícího péči, Santa Muerte, totiž na jednu stranu působí jako ochránce, na druhou stranu ovšem může i škodit, její patronace je mnohem ambivalentnější, než by se mohlo na první pohled zdát.⁶¹

Drogové kartely mají v Mexiku poněkud jinou pověst. Na jednu stranu se jedná o kriminální organizace, které mají na svědomí vysokou míru zločinnosti. Na druhou stranu jsou, ale také někteří jejich vůdci vnímáni jako psanci, bojovníci proti mexické vládě, policii, armádě a jiným státním složkám, které čelí vysoké míře korupce a nedaří se jim situaci v zemi stabilizovat.⁶²

Proto je pro členy gangů příhodné zachovávat si zdání obyčejného zbožného člověka z lidu a toto vnímání podporovat. Kartely někdy využívají i část svých zisků k určitým dobročinným akcím, kterými následně přesvědčují některé obyvatele Mexika k větší důvěře vůči nim. Ti pak vnímají kartely, jako ty, co pro obyčejné lidi alespoň něco dělají na rozdíl od vlády, která pro ně nedělá nic. A žítí na jejich teritoriu nepovažují za tak špatné.⁶³

V boji proti kartelům byla připojena i Santa Muerte, která se pro stát i církev stala synonymem pro kartely a boje proti nim. Nicméně církev a státní moc tento boj proti ní nekoordinovali navzájem, každý si vedl vlastní boj vlastními prostředky. Při nájezdech na drogová doupatá se často nacházely oltáře Santa Muerte, již byl přikládán původ kriminálních aktivit kartelů. Se Santa Muerte byly

---

⁵⁷ O'Shea, *The Mexican people worshipping the Saint of Death*. [online]. 10:30-10:56.

⁵⁸ Pansters, „La Santa Muerte: History, Devotions“, s. 22.

⁵⁹ Chesnut, *Devoted to Death*, s. 11.

⁶⁰ Kristensen, „La Santa Muerte“, s. 545.

⁶¹ Tamtéž, str. 545.

⁶² David, G Bromley. „Santa Muerte as Emerging Dangerous Religion?“ *Religions* 7. 2016: 7.

⁶³ Tamtéž, str. 8.

spojovány různé bizarní zločiny a uctívání lidskými oběťmi různými vládními organizacemi států Mexika a USA.⁶⁴

Santa Muerte se díky svému spojování s kartely a gangy dostala mezi až tak nežádoucí elementy pro mexickou vládu, že roce 2009 nechala podél hranice s USA zničit na čtyřicet svatyní Santa Muerte. A jedná se o ještě větší důkaz toho, jak silné bylo označení Santa Muerte za „svatou kriminálníku“.⁶⁵

V kultu⁶⁶ Santa Muerte dochází kromě modliteb i k pálení speciálních svíček, tyto svíčky mají odlišnou barvu, podle toho, jaké přání si žadatel od Santa Muerte přeje splnit. A s drogovými kartely je obzvláště spojován jeden druh těchto svíček, a to sice černých. Tyto svíčky jsou bezesporu užívány ze všech barev nejméně. Věřící je používají, když si přejí neutralizovat své nepřátele, pomstít se, ochránit zásilky kokainu anebo pokud si přejete něčí smrt. Černé svíčky a tento konkrétní druh žádostí je považován za druh „černé magie“ a čarodějnictví.⁶⁷

Pokud se tedy dá říci něco zcela určitě o vlivu drogových kartelů a vězňů na šíření Santa Muerte, pak by to bylo to, že se naprosto zásadně podílejí na rozšíření povědomí o Santa Muerte mezi běžnou veřejností, byť možná ne zcela vlastním přičiněním. Média, a i státní agentury tento narativ velmi úspěšně rozšířily. Při tomto konání se ovšem dopustili velikého očeřování Santa Muerte a jejich stoupců obecně. Tvzení o lidských obětech bylo nepravdivé a nepodložené sloužící především ke skandalizaci a většímu demonizování. Faktem zůstává, že valnou většinu věřících tvoří lidé, kteří nemají nic společného s prodejem drog. Jako jeden z faktorů nárůstu popularity, byť možná nepřímý ho ale brát můžeme.

Co se týče vlastních pohnutek členů kartelů k inklinaci k náboženství Santa Muerte, nemůžeme o nich příliš vypovědět, jak bylo zdůvodněno výše, ale určitou spekulaci si dovolit můžeme. Antropolog Regnar Kristensen zastává názor, že důvodem by mohla být blízkost vztahu mezi věřícím a Santa Muerte má jistě něco do sebe. Obdobnou úctu a blízký vztah můžeme nalézt například u mariánského kultu a jedná se o jednu z jeho hlavních předností. Svou roli pravděpodobně sehrává už několikrát zmiňovaná ochrana, která se u Santa Muerte vyznačuje tím, že nezáleží na tom, kdo o ni žádá, ale spíše jak o ni žádá. U Santa Muerte panuje velmi očividná a výrazná reciprocita, přinesení daru a obdržení pomoci na oplátku, princip *do ut des* může taktéž nést svůj podíl na úspěchu. Je taktéž možné, že odpověď se skrývá ve spojení Santa Muerte s „černou magií“, jejíž nejméně častou formu praktikují převážně členové kartelů.

Komunita

Pokud je řeč o uspořádání věřících Santa Muerte, nedá se ani zdaleka mluvit o úrovni organizace, jakou má například katolická církev. Náboženství Santa Muerte postrádá jakoukoliv centrální autoritu, kolem které by se seskupovala. Neexistují ani, žádné předepsané normativní texty náboženského charakteru, žádný kánon náboženských textů, který by byl brán univerzálně. Počet stoupců Santa Muerte se odhaduje dnes v řádu milionů. Skutečným společným pojítkem všech stoupců Santa Muerte je skutečně pouze její osoba. Pro komunitu věřících jsou proto klíčové svatyně a chrámy zasvěcené Santa Muerte, kde se setkávají, probíhají modlitby, a i další komunitní život. Kdybychom si to měli ukázat na příkladu svatyně v Tepito z videodokumentu, viděli bychom, že se jedná o místo, kam se věřící schází ke společným modlitbám, ale zároveň mají i své domácí

⁶⁴ Tamtéž, s. 9.

⁶⁵ Kate, Kingsbury and Andrew Chesnut, „Not Just a Narcosaint: Santa Muerte as Matron Saint of the Mexican Drug War“. *International Journal of Latin American Religions* 4. 2020: 25.

⁶⁶ Slovem „kult“ se v tomto případě míní zastřešující označení pro bohoslužebnou činnost a úkony, nikoliv jako synonymní označení pro vernakulární náboženství.

⁶⁷ Shrnutí Chesnut, *Devoted to Death*, s. 21-22.

oltáře, kde se mohou k Santa Muerte modlit a přinášet jí dary. A jedná se nesporně o mnohem frekventovanější druh uctívání než u veřejných svatyní.⁶⁸ V případě veřejné svatyně je ovšem možné a i pravděpodobné, že u ní bude někdo, kdo se o ní stará a v případě potřeby může řídit komunitní modlitbu a tím pádem sloužit jako pilíř lokální komunity.⁶⁹ V případě svatyně v Tepitu to byla rodina doňi Romero, která o svou svatyni pečovala, ale zároveň syn doňi Romero působil jako vedoucí při společných modlitbách a ona celé setkání řídila a působila jako pilíř komunity. Velice příkladnou ukázkou komunitního rituálu a soudržnosti, je tvoření lidského růžence, ke kterému došlo i na videu ze svatyně v Tepitu. Tato rituální praxe nabrala během let na značné popularitě a rozšířila se dále mezi další komunity.⁷⁰

Z některých výpovědí věřících vycházelo, že se cítí být marginalizováni a odloučeni od nějaké větší komunity, a to z mnoha důvodů a z nějakého důvodu je to táhne k Santa Muerte. Mohlo by být tím důvodem právě pocit sounáležitosti a komunity, který jim Santa Muerte dává? Mluvíme-li o katolické církvi jedna skupina, která tradičně je v její komunitě a čelí problematickému přístupu, jsou například homosexuálové. A byť se tento postoj v současnosti poněkud mění a více se o něm v prostředí církve diskutuje, názor zvláště z konzervativního prostředí, jakým mexická církev skutečně je. Zůstává postoj stále velmi rigidní a obezřetný, někdy až odmítavý. I výpovědi věřících Santa Muerte o tomto odmítnutí vypovídají a zdůrazňují to, že Santa Muerte nemá předsudky vůči komukoliv. Komunita Santa Muerte zahrnuje mnoho odlišných skupin lidí, ale právě její teoretická⁷¹ otevřenost vůči všem je velmi pádným důvodem.

Roli, proč je tato komunita tak přitažlivá pro takový počet lidí na rozdíl od té katolické by mohl mít odlišný přístup k životu. Tedy přesněji k životu, který žijeme nyní. Velkou kritikou církve na Santa Muerte je, že se její stoupcí soustředí na požitkářství tohoto světa, místo toho, aby se soustředili na ten život, který bude následovat. A to není zcestná výtku, možná to tak neplatí pro všechny stoupence, ale faktem je, že v mnoha výpovědích skutečně přání nějaké formy požitku hrálo roli. Křesťanský postoj k životu a jeho doktrína o něm se vyvíjí přes dva tisíce let a během této doby se v něm střídala období pesimismu ke světu, nebo naopak optimismu, ale vždy stále trval ve věrouce důraz na život další. V praxi tomu ale takto nemuselo vždy být a podle mého názoru je tomu tak i v tomto případě. Tedy touha žít tento život naplněný prožitky pod ochranou té, která vás za to nebude soudit, ani trestat, a přitom budete stále zůstat křesťanem.

Zdraví

Propojení Santa Muerte s léčením a uzdravováním je velice přímé. Jenom abychom připomněli některé z výpovědí a okolností toho, jak se k ní lidé dostávají. Stává se například, že Santa Muerte udělala zázrak a pomohla ženě během těžkého těhotenství, nebo za ní přišel prosebník s žádostí o uzdravení a ona mu vyhověla. Zdravotní situace v Mexiku je špatná, obzvláště v oblasti mentálního zdraví a konzumace návykových látek. A problematický je i přístup ke zdravotní péči, která je pro nezanedbatelnou část obyvatelstva finančně nebo technicky nedostupná. V takovéto situaci je stěžejní neočekávatelné, že se lidé obrátí na sebemedikaci, alternativní medicínu, nebo pro pomoc k úplně jinému zdroji.⁷²

---

⁶⁸ Pansters, „La Santa Muerte: History, Devotions“, s. 23.

⁶⁹ Tamtéž, str. 25.

⁷⁰ Tamtéž, str. 23.

⁷¹ Uvádím na „teoretické“, jelikož na úrovni samotné komunity stoupců mohou být tyto postoje už pochopitelně velmi osobní a odlišné.

⁷² Existují etnografické materiály z oblasti Mexika, které se soustředí výhradně na léčitelství a léčebné praktiky spojené se Santa Muerte. Rozhovory s věřícími, jaký význam pro ně tyto léčebné praktiky v životě mají. Viz. například: Roberto, G Marrero, „Santa Muerte y vida cotidiana: estudio de caso en el municipio de Ecatepec“ *REVER: Revista de Estudos da Religião* 19. 2019: 253–265.

Představa o léčitelských schopnostech smrti pochází z evropských i mexických představ smrti, které byly předobrazem pro Santa Muerte. Když stoupenci Santa Muerte žádají o uzdravení, nebo naopak za něj děkují, zapalují pro ni bílé, žluté nebo fialové svíčky. Každá z těchto barev má asociaci s odlišným typem léčení.⁷³ Santa Muerte může například jak pomoci od závislosti, tak může dohlížet na to, aby se drogově závislému nic zlého nestalo, když se drogy nechce sám vzdát. Věřící také Santa Muerte mohou žádat o pomoc pro někoho jiného.⁷⁴ A nemusí se jednat pouze o fyzické problémy, ale i ty mentální. Kromě modliteb a žádostí o uzdravení se mohou věřící obrátit na množství jiných tradičních léčebných praktik. Používaný při nich je například tabákový kouř, který má dlouhou tradici užití pro léčení, používali jej již Aztékové. Od nich se nám taktéž zachoval zvyk užívání alkoholického nápoje „pulque“, rovněž stále používaného.⁷⁵ Opět i zde je vidět, že tento druh léčitelství v sobě obsahuje odkazy na tradice předků. A jejich následování jsme již v této práci označili z výpovědí věřících jako jeden z možných příčin popularity Santa Muerte v Mexiku, nehledě na to, že jsou zde i praktické důvody, proč vložit svou víru zrovna do rukou Santa Muerte, vzhledem k situaci v Mexiku, která je taková, jaká je.

Mexická identita

Mexičanům také nelze upřít silný patriotismus a národního ducha a hrdost, které se ovšem mohou někdy dostat až k nacionalistickým tendencím. Křesťanství v této identitě Mexika a Mexičanů hraje klíčovou roli, ale vedle ní i stojí úcta a hrdost na předkolumbovskou kulturu, náboženství, civilizaci a snaha udržet s ní kontakt. V případě Mexika se jedná především o Aztéckou civilizaci. Mexická kulturní identita je pochopitelně mnohem bohatší, ale pro naše účely je plně postačující důraz kladený na tuto náboženskou stranu mexické identity. Toto je kulturní pozadí, ze kterého Santa Muerte vychází.

Santa Muerte je součástí mexických revitalizačních snah.⁷⁶ Smrt a její vyobrazení bylo častým motivem předkolumbovských náboženství a mytologie. Smrt měla v této době veliký náboženský význam a dokládají to archeologické nálezy, artefakty, sochy. Zobrazovala se jako kosterní postava, nebo jako lebka, která je z půlky kost a z druhé maso.⁷⁷ Už podle popisu zde můžeme vidět nápadnou podobnost se Santa Muerte a odborníci se skutečně kloní k tomu, že aztécká podsvětní božstva smrti mohla být pro ni inspirací. Nejčastěji se mluví o božstvu Mictlantecuhtlim a Mictecacihuatlem.⁷⁸ Aztékové prováděli velmi hojně lidské oběti, aby nasýtily svá božstva a božstva smrti byla z nich obzvláště „krvelačná“ a děsivá.⁷⁹

Revitalizační hnutí je druh hnutí uvnitř dané společnosti, jehož cílem je obroda vlastní kultury, nebo společnosti které se dostala do krize a úpadku a čelí ztrátě svých hodnot a identity.⁸⁰ V Mexiku působilo poslední dvě staletí a jehož výsledkem je i Santa Muerte. Jednalo se velmi dlouhý proces, který reagoval na mnoho podmětů, mezi nimiž byly i důsledky a přítomnost kolonialismu. Až

---

⁷³ Chesnut, *Devoted to Death*, s. 165.

⁷⁴ Tamtéž, s. 170-171.

⁷⁵ Shrnutí Chesnut, *Devoted to Death*, s. 174-175.

⁷⁶ Revitalizační hnutí jsou snahy uvnitř společnosti o obrodu a vytvoření lepší, uspokojivé kultury. Viz. Smith, “Saints and Demons“, s. 58

Christine, A Whittinton, *La Santa Muerte: Origin and Significance of a Mexican Folk Saint*. Master thesis. Wake Forest University. 2011, s. 11.

⁷⁸ Christine, A Whittinton, *La Santa Muerte: Origin and Significance of a Mexican Folk Saint*. Master thesis. Wake Forest University. 2011, s. 12.

⁷⁹ Tamtéž, s. 15.

⁸⁰ Antropolog Anthony Wallis byl první, kdo termín „revitalizační hnutí“ definoval ve své práci: Anthony, F C Wallace, „Revitalization Movement: Some Theoretical Considerations for Their Comparative Study“. *American Anthropologist* 58. 1956: 264-281

nakonec jeho výsledkem bylo vystoupení hnutí na veřejnost na přelomu tisíciletí.⁸¹ Vystoupilo ve víru krizí, jež toto období provázely a upozornili tak tím na sociální problémy v Mexiku, před nimiž Santa Muerte má své věřící ochraňovat. Podle profesora mexických studií Benjamina Smitha její úspěch spočívá v tom, jak dokáže vyvažovat rovnováhu mezi individuálními věřícími, jejich rodinami a světem kolem nich.⁸²

Santa Muerte je z tohoto pohledu výsledkem těchto dlouhých snah a tužeb společnosti o revitalizaci a optimalizaci určitých společenských problémů, jako bylo vyrovnání s kolonialismem, hledání národní identity od něj oproštěné. A tyto vykrystalizovaly až do té podoby, v níž Santa Muerte vidíme dnes. Převzalo a inspirovalo se prvky náboženství Aztéků z předkolumbovských dob. Ovšem zůstává současným výtvořem, nejedná se o autentický zachovalý relikv z doby Aztéků, byť o něm, někteří věřící takto hovoří. Ale byť je jeho aztécký původ pouze aitiologický mýtus,⁸³ který slouží k obhajobě a posílení pozice Santa Muerte, zůstává fakt, že právě kombinace všech těchto faktorů dohromady jej může činit tak přitažlivým a dělat Santa Muerte, tak populárním mezi Mexičany, jakým v současné době je. Optikou profesora Benjamina Smitha je až přirozený tak vysoký národní appeal hnutí, když je v zásadě odpovědí na problémy, které Mexičany sužují.

Média

V této poslední podkapitole jednotlivých socioekonomických faktorů bych chtěl pouze vypíchnout, jaký nesmírný vliv a dopad měla média na šíření, podobu a chápání Santa Muerte a jejích stoupenců. V předcházejících podkapitolách jsme na vliv médií naráželi neustále. Objasnili jsme si, jak mimo jiné média stojí za označením Santa Muerte „svatou kriminálníků“ a jaký důvod za tím pravděpodobně je, tedy větší poutavost a skandalizace a obecné působení na emoce. I ze zdrojů, z nichž tato práce vychází je očividné, jaký zájem o ní média mají je zde množství elektronických médií, tak i těch tradičních. Různé reportáže lokálního i světového charakteru, dokumenty, rozhovory s věřícími atd., je toho značné množství a lze z toho poměrně dobře čerpat v závislosti na tématu. Co se ovšem relevance a autenticity sdělení týče kvalita se přirozeně různí. Ovšem mimo média čistě sdělovací se Santa Muerte dostala i do popkultury.

Santa Muerte se objevila, nebo byla alespoň zmíněna v počtu televizních filmů a seriálů. A v nich je právě často vyobrazována jako patronka kriminálníků, drogových dealerů a černé magie.⁸⁴ Jedná se o zvláštní typ popkultury, která se nazývá okultura⁸⁵ ta se napojuje na různé okultní prvky, vyvolává zájem u lidí, kteří se o okultní praktiky zajímají a může dále pomáhat k šíření Santa Muerte, jak v Mexiku, tak i mimo něj. K tomuto šíření velmi napomohl internet.⁸⁶ Tento okultní posun nebyl ovšem přijat zcela dobře zvláště v tradiční skupině mexické věřících, jimž vadilo napojování Santa Muerte na prvky Satanismu a paganismu, což odporovalo jejich přesvědčení o spojení Santa Muerte s křesťanstvím a katolismem.⁸⁷ Zde opět můžeme vidět podstatnou součást vnímání Santa Muerte jako křesťanské světice a její následovníci za stále trvajících křesťany. Toto negativní přijetí ze strany tradičních stoupenců v Mexiku, ovšem neznamená, že nemohlo toto pojetí vést k zájmu o Santa Muerte v jiných částech mexické společnosti.

---

⁸¹ Benjamin, T Smith, "Saints and Demons Putting La Santa Muerte in Historical Perspective", in Pansters, Wil G. (ed.), *La Santa Muerte in Mexico: History, Devotion, and Society*. Albuquerque: University of New Mexico Press, 2019, s. 80.

⁸² Tamtéž, s. 81.

⁸³ „Aitiologický mýtus“ je označení pro specifický druh mýtu, který obsahuje poselství o příčině, nebo vzniku toho, co je jeho obsahem. Z řec. Aitia, příčina.

⁸⁴ Manon, Hedenborg-White, and Fredrik Gregorius. „The Scythe and the Pentagram: Santa Muerte from Folk Catholicism to Occultism“. *Religions* 8. 2017: 10–11.

⁸⁵ „Occultura“ termín Christophera Patridge.

⁸⁶ Hedenborg-White and Gregorius, „The Scythe“, s. 11.

⁸⁷ Tamtéž, s. 10

V této části bych se také rád podělil o svůj vlastní zážitek s prvním setkáním se Santa Muerte. Sdělení této zkušenosti by se asi obvykle hodilo spíše na začátek práce, ale vzhledem k povaze tohoto setkání se domnívám, že bude lepší jej sdělit zde a názorně na něm demonstrovat tvrzení o vlivu médií, které jsem předkládal výše. O Santa Muerte jsem se poprvé doslechl ze seriálu „Svědci paranormálních jevů“.⁸⁸ Ve třetí sérii, desáté epizodě (S03E10) pojmenované v originále „The Saint of Death“,⁸⁹ v češtině „Svatá Smrt“ se objevuje popis paranormálního zážitku muže jménem Chris ve městě Juárez v Mexiku v roce 2006. Ten se přestěhoval do nového bytu, kde začalo docházet k paranormálním jevům, které se neustále stupňovaly. Nakonec se rozhodl vyhledat pomoc lidové léčitelky. „Curandera“ mu sdělí, že na něj působí temné síly a že se jich musí zbavit. V bytě nalezne ukrytou kartu Santa Muerte, o níž hovoří, jako o „odpadlé katolické světici“, kterou „uctívají vrazi a násilníci“. Tu kartu zničí a zjistí, že jeho byt musel být místem nějakého velice krvavého masakru podle stop krve, kterou objevil na stěnách a toho, že jeho byt byl původně drogovým doupětem. Všechny nadpřirozené jevy jsou zde připisovány Santa Muerte a i to, že svou oběť sužuje a trápí a má být také údajně adresantem lidských obětí.⁹⁰

Toto krátké shrnutí v sobě příkladně ilustruje zacházení se Santa Muerte v médiích a popkultuře o kterém jsme zde již psali. Santa Muerte je zde vylíčena jako jakási démonická postava napojená na drogové kartely a zločince s napojením na „černou magii“ a okultno. Je to naprosto diametrálně odlišný obraz, než který nám předkládali věřící z videodokumentu, kde Santa Muerte působí ochranně, až mateřsky, a který jsme se v této práci snažili představit v opozici vůči tomuto „temnému“ pojetí.⁹¹

Mým cílem, proč jsem zde tuto svou zkušenost sdílel je ten, abych ukázal jak zavádějící a zkreslující vliv mohou média a popkultura mít, když vezmete v potaz argumentaci celé předešlé práce ohledně vnímání Santa Muerte. Díky nim jsem se o Santa Muerte dozvěděl, ale zároveň pro mne byl tento její obraz predeterminující v jejím dalším poznávání. Média rozhodně jsou socioekonomickým faktorem a zařadil jsem je zde také protože na rozdíl od ostatních faktorů, které ovlivňovali především osobní rovinu věřících, média jsou faktor, který silně ovlivňuje jak celou společnost, tak i jednotlivce a na ně následně mohou působit pozitivně, či negativně ve vnímání Santa Muerte.

---

⁸⁸ Původní anglický název „Paranormal Witness“ (TV series 2011–2016), Syfy original series, Executive Producers: Bart Layton, Dimitri Doganis

⁸⁹Hindmarch, Carl. „The Saint of Death“, *Paranormal Witness* S3 E10. 2013.

Viiz. Paranormal Witness, S3.E10, The Saint of Death In IMBD [online]. IMBD.com, Inc. Amazon company, 1990-2024, [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.imdb.com/title/tt3005546/>

⁹⁰ Toto je pouze hrubé shrnutí obsahu, tak jak si jej pamatuji.

⁹¹ Viz. k problematice podkapitola „Drogové prostředí a vězení“.

Závěr

V této práci jsem se pokusil nastínit, jakou roli mohou hrát socioekonomické fenomény v rozvoji, růstu a formování popularity Santa Muerte v Mexiku. Celá tato má práce vycházela z teze, že vernakulární náboženství a Santa Muerte jsou v důsledku výsledkem a reakcí na soudobou situaci ve společnosti, která je formuje. Vybral jsem proto z primárních pramenů socioekonomické faktory, které se v nich přímo, či nepřímo objevovali. A v jednotlivých podkapitolám jsem se pokusil demonstrovat jejich vliv. A také to, že právě schopnost Santa Muerte takto reagovat na socioekonomické potřeby svých stoupců ji činí tak přitažlivou a příkladnou ukázkou vernakulárního náboženství.

Úkol to byl nicméně nelehký, a to hned z několika důvodů. Tím prvním vůbec je, že podobnou otázku si ještě v tomto rozsahu žádný z autorů, kteří se tématu Santa Muerte věnují nekladl. O rozličných socioekonomických faktorech se někteří autoři okrajově zmiňovali jen v určitých případech. Výjimkou byl, v této práci vícekrát citovaný antropolog Regnar Kristensen, který se této problematice věnoval hlouběji a přišel s určitými myšlenkami na toto téma, které zde byly také citovány. A mimo něj i antropologem Wilem G. Panstersem, ale jeho vhléd nebyl pro tuto práci tolik přínosný. Jeho práce se určitým sociálním fenoménům věnoval, ale ne v takové míře, aby kolidovala s tezí této práce o funkci jejich vlivu.

Většina prací o Santa Muerte se zaměřuje především na její kultovní a rituální stránku, na to, jak se náboženství svým vývojem proměňuje v postupu času a závislosti na prostředí, jaké prvky přibývají a jaké naopak mizí, Proces, který ovšem za celým tímto vývojem v pozadí stojí a iniciuje jej, je v tuto chvíli badateli opomíjený a neprobádaný. Až na určité výjimky, které si to žádaly, jako je například zájem členů kartelů o Santa Muerte.

Velmi ošidné je i pokusit se stanovit nějakou určitou historickou linku. Tento problém vychází již od podstaty vernakulárních náboženství, která jsou tak flexibilní, nestálá a proměnlivá, že stanovit nějaké pevné historické body od nichž se dá dále pokračovat ve sledování vývoje je jen velmi obtížné. Nehledě na to, že mluvíme-li o Santa Muerte, nebo jakýchkoli jiných vernakulárních náboženstvích, nemáme zkrátka téměř žádné prameny. To stejné platí o Santa Muerte, kde máme reálné prameny, někdy od 90. let minulého století, ale toto vernakulární náboženství, jak z důkazů víme, tu bylo i dříve. Jediný pevný bod, který v současnosti na historické ose máme, je vystavení oltáře doñi Romero na veřejnosti. Od této chvíle do současnosti už máme prameny, ale už žádné jiné větší historické milníky, na nichž by panoval konsensus. Historie Santa Muerte před doñou Romero je naprosto chaotická, složená pouze z určitých náznaků. Je to ovšem zcela pochopitelné, vzhledem k tomu, že šlo tehdy výlučně o soukromou náboženskou praxi.

Velkou obtíží, kterou tato práce měla po funkční stránce bylo ji nějakým způsobem rozdělit na menší úseky a podkapitoly. Obzvláště očividným problémem se to ukázalo, při pokusu o rozčlenění jednotlivých socioekonomických faktorů. Protože se od podstaty věci opakovaně ukazovalo, že toto rozčlenění je pouze umělé a u každé podkapitoly jsem byl nucen odkazovat se na skutečnosti, jež jsem již uváděl jinde.

Sociální stránka se ukázala být velmi prominentním faktorem v šíření Santa Muerte, minimálně v jeho zaznamenaných počátcích po doñe Romero, když k sobě začalo přitahovat lidi, kteří byli odmítnuti buď většinou společností, nebo náboženstvím. Rodiny byly hlavním hybatelem tohoto růstu a zůstávají jim až dodnes. Ekonomická stránka taktéž nese svůj podíl na tak značné popularizaci. Byli to hlavně chudí, kteří stáli na počátku Santa Muerte a jejich materiální tužby se do ní taktéž obtiskly. U ekonomické stránky jsem se také pokusil poukázat na možný faktor popularity, kterým je tak výrazné projevování oběti a s ní očekávaného odměnění. Přinášení darů a obětí Santa Muerte bylo věřícími velmi akcentováno a byť se nevyjádřili až tolik do hloubky o svých individuálních pocitech z přinášení oběti bylo naprosto očividné z jejich výpovědí, přímo i nepřímo,

že tento krok považují za zcela zásadní. Je to pro ně projev vděku za to, co již obdrželi a zároveň prostředek, jak si Santa Muerte ještě více naklonit.

Posledním pozorováním v podkapitole Socioekonomické prostředí bylo velké množství míst, kde se dají zakoupit předměty s tematikou Santa Muerte a existence celého bujícího a prosperujícího trhu založeném pouze na tomto náboženství. Tento trh je podle mého názoru jedním z největších výtobytků tohoto náboženství a jeden ze dvou klíčových akceleratorů jeho růstu, jeho popularity a zájmu o něj. Tím druhým myslím média, která ať prezentují Santa Muerte jakkoliv, vytváří obrovský prostor pro zájem o ni a pak je tu trh, který na tuto poptávku odpoví a opět ji sám umocní. A nezáleží na tom, jestli to byla média, která dala tomuto trhu prostor k růstu, nebo naopak. Podstatná je ta část, že jak média, tak tento trh se navzájem stimulují, a tak podněcují zájem a růst. V tomto konkrétním případě myslím, že není zcela od věci mluvit o tomto vztahu ve smyslu poptávky a nabídky. Ovšem otázka vztahu Santa Muerte a médií, by vyžadovala na celou další práci. V podkapitole o médiích jsem se pouze pokusil zdůraznit a nastínit, že zde takový vztah je a jeho velikost ale jeho přesná povaha vyžaduje hlubší analýzu na kterou zde není prostor.

Jako velice obsáhlou částí se ukázala být podkapitola o drogových kartelech. Toto téma je se Santa Muerte velmi silně propojeno, ale jak jsme se v této práci pokusil dokázat veliký podíl na tomto označení nesou média a vládní agentury, ale skutečný rozměr vztahu členů drogových kartelů se Santa Muerte zůstává ne zcela jasný. Přitom z celkového množství všech dostupných materiálů o Santa Muerte, a to jak akademických, tak čistě jen elektronických, které jsou volně dostupné na internetu se velmi podstatná část tomuto tématu věnuje. Pro členy kartelů plní Santa Muerte různé funkce, pro některé může být jejich osobním patronem a ochranitelem, pro vůdce kartelů naopak symbol pro zvýšení jejich osobní prestiže.

V kontextu kartelů jsme se taktéž zmiňovali o „černé magii“ a jejím využívání členy kartelů v praxi a to, že se uchylují k jinak okrajovým magickým prostředkům, které mají stoupenci Santa Muerte k dispozici. Tématu magie, magických praktik se věnuje velice bohatá část literatury a pramenů věnované Santa Muerte, ovšem hlubší zaměření se na ně by spíše znamenalo odklon od tématu této práce. Určitý nástin funkcí těchto praktik zde byl učiněn, a proto jsem se rozhodl nezačleňovat toto téma dále do této práce.⁹²

Velice podstatnou roli v našem zkoumání možná poněkud překvapivě sehrála váha komunity a rodiny. Ukázaly se překvapivě podstatné v rozšiřování tohoto náboženství, a i jeho udržování. Je pravda, že rodina hraje důležitou funkci v náboženství obecně, ale bylo příkladné pozorovat její opětovnou zmínku u každého jednotlivého faktoru. Komunita věřících není nijak jasně definována, jak v počtu, tak také ani v hierarchii, ovšem její proklamovaná otevřenost všem bez rozdílu, působí proti jinak velmi přísné katolické komunitě působí na věřící pozitivně.

Santa Muerte má skutečně vysoký potenciál být symbolem národní hrdosti, který v sobě kombinuje hrdost jednak na katolickou identitu a hrdost na dědictví předků. Dokáže propojit obojí velice funkčním způsobem, a přitom čelit značně nepřízni katolické církvi v Mexiku.

Santa Muerte se v poměrně krátké době podařilo přejít z čistě soukromé náboženské praxe do neoficiální a nyní svádí boj s oficiální složkou křesťanství. Ze strany katolické církve tak proti ní slyšíme mnoho výtek a tvrzení, že se jedná o „satanistický kult“. A přesto se těší neutuchající popularitě. Častý argument, proč ji její stoupenci následují byl, že ona nesoudí. Je jedno kdo se na ni obrací. Ona má pochopení pro všechny, bez ohledu na jejich činy, či zločiny.

---

⁹² Více na téma magických a okultních praktik můžete nalézt například v této práci mnohokrát citované monografii: Chesnut, *Devoted to Death*, nebo v článku který se této tematice přímo věnuje: Hedenborg-White and Gregorius, „The Scythe“, s. 1–14.

Taktéž si zachovává podobu svěťice, což může působit lákavě a srozumitelně pro její stoupence z řad křesťanů, kteří se v zásadě nijak neodchylují od své víry. Dávají čistě přednost projevu zbožnosti skrze konkrétního svatého.

A v neposlední řadě zde máme i její léčitelskou a ochrannou funkci, která má, jak naznačují výpovědi velký význam pro její stoupence, vzhledem k bezpečnostní a zdravotní situaci v Mexiku. Reaguje na jejich socioekonomické potřeby a poskytuje jim na ně řešení.

To jsou podle mého názoru důvody její veliké obliby. Její absence předsudků a souzení je možná největší. Demonstrovali jsme jejich význam v této práci opakovaně.

Možný budoucí vývoj

Santa Muerte si v současnosti vybuďovalo silnou pozici v oblasti vernakulárních náboženství v posledních dvou dekadách, stále roste a vyvíjí se, a tak se nabízí otázka, co toto náboženství čeká do budoucna.

David Bromley na tuto otázku předkládá čtyři možnosti. Tou první je podle něj budoucí potlačení Santa Muerte a odstranění „temnější“ stránky jejího uctívání spojené s drogami a kartely, násilím a krví, přičemž by mohla zůstat zbožnost, která není na tuto „temnou“ napojena. Tento předpoklad se opírá převážně o stálou a přetrvávající nedůvěru k Santa Muerte ze strany mexické vlády a katolické církve a velmi špatné pověsti převážně díky kartelům.⁹³ Další možnost předpokládá snížení zájmu o ní v důsledku zájmu o jiné svaté a přetrvávajícím slabému uspořádání komunity. V tomto konkrétním případě by se podle Bromleyho dalo očekávat, že s odlivem stoupců pryč, by se napětí mezi ní a oběma institucemi mohlo opět snížit. Třetí varianta uvažuje nad tím, že by naopak mohlo dojít k posílení komunity stoupců Santa Muerte a jeho organizace, pod tlakem, kterému z vnějšku, kterému uvnitř Mexika Santa Muerte čelí.⁹⁴ A touto nově stmelenu a posílenou komunitou čelit výzvám jako jsou antagonie veřejných a náboženských institucí.

Poslední čtvrtá možnost je, že by se od tohoto vernakulárního náboženství mohla odštěpit další menší náboženství, podle Bromleyho by k tomu mohlo dojít mezi drogovými kartely z rozličných důvodů na základě podnětů a okolností z vnitřku i vnějšku kartelů.⁹⁵ Z obdobného principu, o kterém jsme již v souvislosti s kartely hovořili, tedy využívání Santa Muerte jako symbolu, který se mění podle okolností. V tomto případě by mohlo vzniknout něco zcela nového. Vůči Bromleyho pozicím v zde citované práci se staví jak souhlasné názory, tak ale i kritika. Například antropolog Wil Pansters zastává vůči Bromleyho pozicím poměrně neutrální postoj, uznává, že jsou akademici, kteří by s těmito pozicemi nejspíše souhlasili, ale vytýká mu jeho metodologický přístup, který se ve značné míře opírá o internetové zdroje s velmi hojným využitím sekundárních pramenů na úkor těch primárních. Rovněž vůči Bromleymu vznáší výtku sice spíše sémantického významu, ale přesto podstatnou a to sice, že Bromley hovoří o Santa Muerte, jako o „náboženství“, ovšem církev ve své rétorice tento termín neuzivá a hovoří o Santa Muerte, jako o kultu.⁹⁶ Jedná se o důležitou poznámku naznačující hloubku vztahu církve a Santa Muerte, kterou církev vnímá jako negativní, ale zároveň jí rozhodně nepřikládá takovou váhu, aby jej nazývala náboženstvím. Z pohledu církve se stále jedná o deliktní skupinu uvnitř svých vlastních řad.

V současné době se církev staví k Santa Muerte jako ke kultu s velmi negativními konotacemi. Stoupcům Santa Muerte sami o sobě mluví, jako o součásti církve s hlubší afiliací k jedné „odpadlé“ světici. A tak by bylo možné i uvažovat nad tím, zda by naopak postoj církve vůči Santa Muerte nemohl stát, vzhledem k okolnostem její popularity kladnější. A že by naopak místo zavržení mohla být přijata i do oficiálního pantheonu svatých.⁹⁷ Samozřejmě se jedná pouze o teoretickou otázku, a i kdyby k tomu mělo dojít, je pravděpodobné, že by Santa Muerte musela projít určitými změnami.

---

⁹³ Bromley, „Santa Muerte“, s. 10.

⁹⁴ Tamtéž, str. 10.

⁹⁵ Tamtéž, str. 11.

⁹⁶ Pansters, „La Santa Muerte: History, Devotions“, s. 56-57.

⁹⁷ Takovýto případ přijetí by nebyl v historii křesťanství ojedinělý. Je zde několik dobře prozkoumaných případů, kdy původně předkřesťanské božstvo synkretizovalo do podoby světce a stalo se součástí oficiálního křesťanského pantheonu. Takovýmto případem je například svatá Brigita v Irsku, jejíž původ je spojována s keltskou bohyní Brigitou. Ale příklad může najít i v samotném Mexiku. Panna Marie Guadalupská je též považována za synkretismus původně aztécké bohyně Tonantzin a Panny Marie. Viz. k synkretismu Panny Marie Guadalupské: Stafford. Poole, *Our Lady of Guadalupe: The Origins and Sources of a Mexican National Symbol, 1531-1797*, Tucson: University of Arizona Press, 1995.

V současné době představuje určitý druh alternativy vůči mainstreamu v mexické církvi. Přitahuje k sobě lidi, které se církvi nedaří udržet ani oslovit a její „oficiální“ přijetí by tak mohlo přispět k vyřešení tohoto problému, kterému církve v Mexiku dlouhodobě čelí.

Pro některé může být s podivem, že jsem do závěru začlenil i tuto část o možném budoucím vývoji, ale důvod je prostý. Pokud se socioekonomické faktory výrazně, lze očekávat, že jejich vliv na Santa Muerte bude konzistentní. S největší pravděpodobností nadále poroste a bude se těšit popularitě v mexické společnosti. Ovšem její postavení ve společnosti ještě stále není pevně definováno a je možné očekávat budoucí potřebu jej pevněji stanovit při současném trendu růstu. Společenská situace a potřeby v tom bude dozajista hrát roli.

Bibliografie

Primární prameny

Hindmarch, Carl. „The Saint of Death“, *Paranormal Witness* S3 E10. 2013.

Naab, Kathleen. „Beware of the Cult of Santa Muerte“. *National Catholic Register*. [online]. 2017. Dostupné z: <https://www.ncregister.com/news/beware-of-the-cult-of-santa-muerte> [cit. 2024-07-28].

O’Shea, David [@SBSDateline]. *The Mexican people worshipping the Saint of Death*. [online]. 2009. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=cPzh5BWZ0a4> [cit. 2024-07-24].

Sekundární prameny

„Criminal Violence in Mexico“. *Center for Preventive Action*. [online]. 2024. Dostupné z: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/criminal-violence-mexico> [cit. 2024-07-26].

„Data Mexico“. *World Health Organisation*. [online]. 2024. Dostupné z: <https://data.who.int/countries/484> [cit. 2024-07-26].

„DEA Operation Last Mile Tracks Down Sinaloa and Jalisco Cartel Associates operating within the United States“. *U.S. Department of Justice: Drug Enforcement Administration*. [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.dea.gov/press-releases/2023/05/05/dea-operation-last-mile-tracks-down-sinaloa-and-jalisco-cartel-associates> [cit. 2024-07-26].

„Equity“. *Gobierno de Mexico*. [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.economia.gob.mx/datamexico/en/profile/geo/mexico#equidad>. [cit. 2024-07-26].

„Exploring the Rich Tapestry Of Religion in Mexico“. *CUPO*. [online]. 2023. Dostupné z: <https://cupo.cc/faith/religion-in-mexico/> [cit. 2024-07-26].

„Mexico Events of 2023“. *Human Rights Watch*. [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2024/country-chapters/mexico> [cit. 2024-07-26].

„Mexico Overview“. *World Bank Group*. [online]. 2024. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/country/mexico/overview> [cit. 2024-07-26].

Bowman, Marion. „Phenomenology, Fieldwork and Folk Religion“ In Sutcliffe, Steven J. (ed.), *Religion: Empirical Studies*, London —New York: Routledge, 2004 (1992): 3-18.

- Bromley, David G. „Santa Muerte as Emerging Dangerous Religion?“ *Religions* 7. 2016: 1–14.
- Harvey, Graham, *Food, Sex and Strangers: Understanding Religion As Everyday Life*. New York: Routledge, 2013.
- Hedenborg-White, Manon, and Fredrik Gregorius. „The Scythe and the Pentagram: Santa Muerte from Folk Catholicism to Occultism“. *Religions* 8. 2017: 1–14.
- Chesnut, Andrew R. *Devoted to Death: Santa Muerte, the Skeleton Saint*. Oxford: Oxford University Press: 2012.
- Chesnut, Andrew R. „Mexican Folk Saint Santa Muerte – The Fastest Growing New Religious Movement In The West“. *The Global Catholic Review*. [online]. 2019. Dostupné z:<https://www.patheos.com/blogs/theglobalcatholicreview/2019/10/mexican-folk-saint-santa-muerte-the-fastest-growing-new-religious-movement-in-the-west/> [cit. 2024-07-26].
- Dyndová, Helena. *Teze I: Od pojmů ortodoxie a ortopraxe směrem k náboženské praxi a její intelektuální reflexi*. Doktorská teze. Univerzita Karlova. 2021.
- Kingsbury, Kate, and Andrew Chesnut. „Not Just a Narcosaint: Santa Muerte as Matron Saint of the Mexican Drug War“. *International Journal of Latin American Religions* 4. 2020: 25–47.
- Kristensen, Regnar A. „La Santa Muerte in Mexico City: The Cult and its Ambiguities“. *Journal of Latin American Studies* 47. 2015: 543–566.
- Marrero, Roberto G. „Santa Muerte y vida cotidiana: estudio de caso en el municipio de Ecatepec“ *REVER: Revista de Estudos da Religião* 19. 2019: 253–265.
- Martín, Desirée A. „‘Santísima Muerte, Vístete de Negro, Santísima Muerte, Vístete de Blanco’: La Santa Muerte’s Illegal Marginalizations“. *Religions* 8. 2017: 1–16.
- Pansters, Wil G. “La Santa Muerte: History, Devotion, and Societal Context“. In *La Santa Muerte in Mexico: History, Devotion, and Society*. Pansters, Wil G. (ed.). Albuquerque: University of New Mexico Press, 2019.
- Poole, Stafford. *Our Lady of Guadalupe: The Origins and Sources of a Mexican National Symbol, 1531-1797*. Tucson: University of Arizona Press, 1995.
- Primiano, Leonard N., „Vernacular Religion and the Search for Method in Religious Folklife“. *Western Folklore* 54. 1995: 37-56
- Smith, Benjamin T. “Saints and Demons Putting La Santa Muerte in Historical Perspective“. In *La Santa Muerte in Mexico: History, Devotion, and Society*. Pansters, Wil G. (ed.). Albuquerque: University of New Mexico Press, 2019.
- Wallace, Anthony F C. „Revitalization Movement: Some Theoretical Considerations for Their Comparative Study“. *American Anthropologist* 58. 1956: 264-281
- Whittington, Christine A. *La Santa Muerte: Origin and Significance of a Mexican Folk Saint*. Master thesis. Wake Forest University. 2011.